

Η θεμελιώδης αρχή της μη διάκρισης στο διεθνές εμπόριο αγαθών υπό το φως της νομολογίας του ΠΟΕ

Οδυσσέας Σπηλιόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής και Κοσμήτορας της Σχολής Διοίκησης του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

1. Εισαγωγή

Είναι γνωστό ότι ο ΠΟΕ αποτελεί το διεθνή διακυβερνητικό θεσμό που ως κύριο έργο έχει τη διαχείριση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος¹ με κεντρικό στόχο την ελευθέρωση και επέκταση του εμπορίου σε παγκόσμια κλίμακα² χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις προκειμένου να ωφεληθούν όλα τα συμμετέχοντα μέρη³. Είναι αναμφισβήτητο ότι για να επιτευχθεί η ελευθέρωση αυτή πρέπει να διαμορφωθεί το νομικό πλαίσιο που θα επιτρέψει τη διείσδυση των προϊόντων και των υπηρεσιών κάθε μέρους στην εθνική αγορά των άλλων. Με άλλα λόγια η βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά προϋποθέτει την άρση ή μείωση των εμποδίων δασμολογικής ή μη φύσεως στις εισαγωγές και εξαγωγές⁴. Η ελευθέρωση του εμπορίου και γενικά η διεξαγωγή των συναλλαγών διέπεται από τη θεμελιώδη αρχή της μη διάκρισης η οποία «αναλύεται σε δύο ειδικότερες αρχές»⁵ και υλοποιείται μέσω της εφαρμογής τους. Η μια αρχή είναι γνωστή ως *Ρήτρα του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους* (PMEK) ενώ η άλλη ως *Ρήτρα της Εθνικής Μεταχείρισης* (PEM). Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να αποσαφηνίσει βασικές έννοιες που συνδέονται με την εφαρμογή των ως άνω ρητρών και να οριοθετήσει υπό το φως των Εκθέσεων των Ειδικών Ομάδων και του Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου του ΠΟΕ τις περιπτώσεις στις οποίες τα εθνικά μέτρα που θεσπίζει ένα μέλος κρίνονται ασυμβίβαστα με τις ρήτρες αυτές.

2. Η υλοποίηση της αρχής της μη διάκρισης μέσω της παράλληλης εφαρμογής της PMEK και της PEM

Όπως αναφέρθηκε στόχος του ΠΟΕ είναι η ελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών σε όλους τους τομείς (αγαθά, υπηρεσίες, επενδύσεις). Επιπροσθέτως, για να καταστεί εφικτή η αρμονική ανάπτυξη των διεθνών συναλλαγών στο πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς και της ελεύθερης ανάπτυξης της ιδιωτικής επιχειρηματικής πρωτοβουλίας, είναι αναγκαίο να διασφαλίζεται η ισότητα των όρων ανταγωνισμού στην αγορά ενός κράτους (εθνική αγορά), για όλα τα συμμετέχοντα μέρη. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτή η ισότητα απαιτείται να πληρούνται σωρευτικά δύο

¹ Άρθρα II και III παρ. 1 και 2 Συμφωνίας ίδρυσης ΠΟΕ (https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/04-wto_e.htm).

² Βλ. Προοίμιο Συμφωνίας ίδρυσης ΠΟΕ.

³ Μέλη του ΠΟΕ είναι 164 κράτη (https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm).

⁴ Τα κράτη επιτρέπεται να περιορίσουν την πρόσβαση στις εθνικές τους αγορές μόνο μέσω της επιβολής τελωνειακών δασμών που συνιστά τον πιο διαφανή, αντικειμενικό και, για αυτό το λόγο, νόμιμο τρόπο παρέμβασης στις εμπορικές συναλλαγές. Ωστόσο, προβλέπεται διαδικασία σταδιακής μείωσης των δασμών.

⁵ Βλ. Γκλαβίνη Π., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα, 2009, σ. 240

βασικές προϋποθέσεις: *πρώτον* στα εισαγόμενα εμπορεύματα πρέπει να εφαρμόζεται από το κράτος εισαγωγής ίση μεταχείριση απαλλαγμένη από διακρίσεις, όποια κι αν είναι η χώρα καταγωγής τους, *δεύτερον*, στα εισαγόμενα σε ένα κράτος εμπορεύματα πρέπει να επιφυλάσσεται ίση μεταχείριση απαλλαγμένη από διακρίσεις σε σχέση με τα εγχώρια εμπορεύματα.

Στην πρώτη ως άνω περίπτωση επιδιώκεται η ισότητα μεταχείρισης μεταξύ των όμοιων εισαγομένων αλλοδαπών εμπορευμάτων, ενώ στη δεύτερη, επιδιώκεται η ισότητα μεταχείρισης μεταξύ των εισαγομένων αλλοδαπών και των εγχώριων εμπορευμάτων στους τομείς της φορολογίας και των εσωτερικών κανονιστικών ρυθμίσεων. Ο πρώτος σκοπός επιδιώκεται με τη θέσπιση της ρήτρας του μάλλον ευνοουμένου κράτους (PMEK) ενώ ο δεύτερος με τη θέσπιση της ρήτρας της εθνικής μεταχείρισης (PEM)⁶.

Η παράλληλη εφαρμογή, τήρηση αυτών των δύο ρητρών διασφαλίζει την κυριαρχία, την επικράτηση στο διεθνές εμπόριο της γενικής αρχής της μη διάκρισης⁷ ή της μη διακριτικής μεταχείρισης. Υπενθυμίζεται ότι στο Προοίμιο της ιδρυτικής συμφωνίας του ΠΟΕ διακηρύσσεται ότι ένας από τους στόχους των μελών του είναι η *κατάργηση της διακριτικής μεταχείρισης στις διεθνείς εμπορικές σχέσεις*⁸.

Η θεμελιώδης αυτή αρχή⁹ συνεπάγεται την εφαρμογή στο πεδίο των εμπορικών σχέσεων ενιαίων κανόνων μέσω των οποίων εξασφαλίζεται ισότητα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων για όλα τα μέρη και συμβάλλει στην ενίσχυση του πολυμερούς συστήματος καθώς αποκλείει την παραχώρηση, σε επιλεκτική και προτιμησιακή βάση, από ένα κράτος προνομίων και πλεονεκτημάτων σε ορισμένο ή ορισμένα μόνο κράτη στο πλαίσιο διμερών ή περιφερειακών συμφωνιών¹⁰. Δυνάμει της αρχής της μη διάκρισης, ένα μέλος οφείλει αφενός να μην εφαρμόζει μέτρα που εισάγουν διάκριση μεταξύ των προϊόντων που εισάγονται από τα άλλα μέλη ή εκείνων που εξάγονται προς άλλα μέλη και αφετέρου να μην μεταχειρίζεται λιγότερο ευνοϊκά τα προϊόντα των άλλων μελών σε σχέση με τα εγχώρια.

Οι δύο προαναφερθείσες ρήτρες είναι συνδεδεμένες με την ίδια την ύπαρξη και λειτουργία του πολυμερούς εμπορικού συστήματος με την έννοια ότι χωρίς την εφαρμογή τους αυτό δεν υφίσταται¹¹.

⁶ Fauchald O.K., Flexibility and Predictability Under the World Trade Organization's Non-Discrimination Clauses, *Journal of World Trade* 37 (2003), σ. 443-482.

⁷ Βλ. Γκλαβίνη Π., *ό.π.*, σ. 240.

⁸ Βλ. κείμενο της ιδρυτικής Συμφωνίας «...to the elimination of discriminatory treatment in international trade relations» https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/04-wto_e.htm.

⁹ Βλ. Γουργουρίνη Αν. / Μπρεδήμα Αντ., *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο Το Δίκαιο του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2^η έκδοση, 2018, σ. 41.

¹⁰ Όπως σημειώνει ο Κατράνης, με την PMEΚ που «επιβάλλει ίση μεταχείριση των προϊόντων όλων των συμβαλλομένων μερών» υλοποιείται η εξωτερική διάσταση της αρχής της μη διάκρισης ή της απαγόρευσης διακρίσεων ενώ με τη PEM υλοποιείται η εσωτερική διάσταση της εν λόγω αρχής, βλ. Κατράνη Αλ., *Θεσμική Διάσταση του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου Η εξέλιξη της GATT από "προσωρινή" συμφωνία σε διεθνή οργανισμό*, σε Φατούρο Α, Στεφάνου Κ., *Οι συμφωνίες του Γύρου της Ουρουγουάης για το διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών*, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1995, σελ. 27.

¹¹ Συνεπώς ορθά οι δύο αυτές αρχές χαρακτηρίζονται ως «*συστημικές*» για το πολυμερές εμπορικό σύστημα, βλ. Γκλαβίνη, *ό.π.*, σ. 245-246

3. Η εφαρμογή των θεμελιωδών ρητρών στο πεδίο των εμπορευματικών συναλλαγών

Οι διατάξεις της GATT 1947 που διέπει το εμπόριο των αγαθών, έχουν ενσωματωθεί στην GATT 1994 και εξακολουθούν να αναπτύσσονται νομικά αποτελέσματα ως μέρος της GATT 1994. Στο Προοίμιο τα συμβαλλόμενα μέρη διακηρύσσουν ότι βασικό μέσο για την επίτευξη των στόχων είναι η εισαγωγή αμοιβαία επωφελών ρυθμίσεων που αποσκοπούν στην ουσιαστική μείωση των δασμών και άλλων εμποδίων στις συναλλαγές και στην εξάλειψη των διακρίσεων στο διεθνές εμπόριο¹².

Η ιδιαίτερη σημασία της ΡΜΕΚ για το εμπόριο των αγαθών αποδεικνύεται από το γεγονός ότι θεσπίζεται από το πρώτο άρθρο της GATT¹³ ενώ το άρθρο III προβλέπει τη ΡΕΜ. Οι δύο αυτές διατάξεις επιβάλλουν περιορισμούς στα μέλη όσον αφορά την άσκηση της πολιτικής εξωτερικού εμπορίου και ειδικότερα απαγορεύουν την διακριτική μεταχείριση των εισαγόμενων προϊόντων¹⁴.

3.1. Η ΡΜΕΚ: υποχρέωση ίσης μεταχείρισης των όμοιων ξένων προϊόντων μεταξύ τους κατά την αρχική είσοδό τους στην αγορά ενός μέλους

Η ΡΜΕΚ¹⁵ ήταν για μεγάλο χρονικό διάστημα ο ακρογωνιαίος λίθος της GATT 1947 και αποτελεί έναν από τους πυλώνες του πολυμερούς εμπορικού συστήματος του ΠΟΕ¹⁶.

3.1.1. Το ουσιαστικό περιεχόμενο και η σημασία της ρήτρας

Η ΡΜΕΚ συνιστά τη μια μορφή (έκφανση) της αρχής της μη διάκρισης¹⁷. Αφορά τη μεταχείριση που παρέχουν οι αρχές ενός κράτους στα εμπορεύματα που προέρχονται από άλλο κράτος σε σχέση με εκείνη που παρέχουν στα όμοια εμπορεύματα που προέρχονται από άλλα κράτη. Ο όρος μεταχείριση αναφέρεται στο καθεστώς που εφαρμόζει μέσω ρυθμίσεων, κανονισμών και διατάξεων ένα κράτος στην εισαγωγή ήτοι την αρχική πρόσβαση ή διείσδυση στην αγορά του των εμπορευμάτων που εισάγονται από άλλα κράτη. Είναι δυνατό οι εν λόγω ρυθμίσεις ή διατάξεις να περιέχονται σε νόμο, υπουργική απόφαση, διάταγμα¹⁸, σε μια διμερή εμπορικού περιεχομένου συμφωνία συναφθείσα μεταξύ μελών, κ.α¹⁹.

¹² Βλ. κείμενο της Συμφωνίας σε https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_01_e.htm.

¹³ Βλ. Στεφάνου Κ. / Γκόρτσο Χρ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σ. 59.

¹⁴ Βλ. Κατράνη Αλ., ό.π., σ. 21.

¹⁵ Βλ. Γουργουρίνη / Μπρεδήμα, ό.π., σ. 42 επ.

¹⁶ Έκθεση του Δευτεροβάθμιου Δικαιοδοτικού Οργάνου του ΠΟΕ στην υποθ. Canada – Certaines mesures affectant l'industrie automobile, WT/DS139/AB/R WT/DS142/AB/R 31 Μαΐου 2000, παρ. 69.

¹⁷ Herdegen M., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, (επιστ. επιμ. Ι. Τζιόννας / Δ. Σκιαδάς) 2η έκδοση, εκδόσεις Τζιόλα, 2020, σ. 241.

¹⁸ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι επί συγκεκριμένης εμπορικής διαφοράς, η μεταχείριση που επιβάλλει ένα κράτος στα προερχόμενα από άλλο κράτος εμπορεύματα προβλέπεται από διατάξεις Διατάγματος του Πρωθυπουργού της Γαλλικής Δημοκρατίας, Decret no 96-1133 du 24 décembre 1996, relatif à

Σύμφωνα με τη ΡΜΕΚ, τα εμπορικά πλεονεκτήματα που ένα μέρος παραχωρεί σε ένα κράτος, εφαρμόζονται αυτόματα σε όλα τα άλλα συμβαλλόμενα μέρη.

Αναλυτικά, το άρθρο Ι παρ. 1 της GATT ορίζει ότι όλα τα πλεονεκτήματα, παραχωρήσεις, προνόμια τα οποία παρέχει ένα μέρος σ' ένα προϊόν που προέρχεται από (ή προορίζεται προς) οποιοδήποτε άλλο κράτος, πρέπει να επεκτείνονται άμεσα και χωρίς όρους σε οποιοδήποτε όμοιο προϊόν που προέρχεται από (ή προορίζεται προς) το έδαφος όλων των άλλων μερών.

Η ρήτρα αυτή επιτρέπει στις διεθνείς εμπορικές σχέσεις να υπερβούν τη διμερή διάσταση στο πλαίσιο της οποίας δύο κράτη παραχωρούν αμοιβαία, αποκλειστικά, το ένα στο άλλο εμπορικά πλεονεκτήματα και προνόμια και να καταστούν πολυμερείς μέσω της επέκτασης της εφαρμογής του προνομιακού αυτού καθεστώτος σε όλα ανεξαιρέτως τα άλλα συμβαλλόμενα μέρη. Αν δηλαδή ένα μέρος μειώσει τους δασμούς που επιβάλλει στα εισαγόμενα από άλλο κράτος προϊόντα, πρέπει η μείωση αυτή να εφαρμοσθεί στα εισαγόμενα από όλα τα άλλα μέρη όμοια προϊόντα και να μην περιορισθεί στη διμερή σχέση μεταξύ των δύο κρατών. Κάθε διμερής διευθέτηση πρέπει να παράγει αποτελέσματα σε πολυμερές επίπεδο.

Αντικείμενο της διάταξης του άρθρου Ι παρ. 1 είναι ν' απαγορεύσει τις διακρίσεις εις βάρος όμοιων προϊόντων καταγωγής διαφορετικών χωρών μελών (ή όμοιων προϊόντων που προορίζονται για διαφορετικές χώρες). Η απαγόρευση αυτή λειτουργεί επίσης ως κίνητρο προκειμένου να επεκταθούν, στη βάση της ρήτρας ΜΕΚ, σε όλα τα άλλα μέλη, οι παραχωρήσεις τις οποίες έχουν διαπραγματευθεί και συμφωνήσει μεταξύ τους δύο μέλη του ΠΟΕ²⁰.

Προκειμένου να κριθεί αν ένα μέτρο που λαμβάνει ένα μέλος συνιστά παραβίαση του άρθρου Ι παρ. 1, πρέπει να εξετάζεται αν στη συγκεκριμένη περίπτωση πληρούνται όλα τα στοιχεία που προβλέπει η εν λόγω διάταξη και ειδικότερα αν με το μέτρο αυτό παρέχεται ένα πλεονέκτημα του τύπου που αναφέρεται σε αυτό το άρθρο και αν το ίδιο αυτό πλεονέκτημα παραχωρείται ή όχι άμεσα και άνευ όρων σε όλα τα "όμοια προϊόντα" όλων των μελών του ΠΟΕ²¹. Συνεπώς, είναι αναγκαίο να αποσαφηνισθούν η έννοια του πλεονεκτήματος, η έννοια του όμοιου προϊόντος και να διευκρινισθεί ποια είναι η σημασία της πρόβλεψης ότι

---

l'interdiction de l'amiante, βλ. υποθ. Communautés européennes – Mesures affectant l'amiante et les produits en contenant, WT/DS135/R, 18 Σεπτεμβρίου 2000. Βλ. επίσης υποθ. Canada – Certaines mesures affectant l'industrie automobile, WT/DS139/R-WT/DS142/R, 11 Φεβρουαρίου 2000, παρ. 2.15 έως 2.35.

¹⁹ Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι ρυθμίσεις σχετικά με το καθεστώς εισαγωγής αγαθών στο ενωσιακό τελωνειακό έδαφος προβλέπονται κατά κύριο λόγο από Κανονισμούς.

²⁰ Σχετικά με την «πρακτική αξία» της ΡΜΕΚ, βλ. Στεφάνου / Γκόρτσο, ό.π., σ. 60-61.

²¹ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Indonésie – Certaines mesures affectant l'industrie automobile, WT/DS54/R WT/DS55/R WT/DS59/R WT/DS64/R, 2 Ιουλίου 1998, παρ. 14.138, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/64R-03.pdf&Open=True>.

Επίσης βλ. Εκθέσεις Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Communautés Européennes – mesures prohibant l'importation et la commercialisation de produits dérivés du phoque, WT/DS400/R WT/DS401/R 25 novembre, 2013,

<https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=r:/WT/DS/400R.pdf&Open=True>, παρ. 7.593 και στην υποθ. UE – Chaussures, WT/DS400/R • WT/DS401/R – 186, παρ. 7.99.

ένα πλεονέκτημα πρέπει να παρέχεται «άμεσα και άνευ όρων» σε κάθε όμοιο προϊόν που προέρχεται από όλα τα άλλα μέλη του ΠΟΕ.

3.1.2. Η έννοια και το πεδίο παραχώρησης εμπορικών πλεονεκτημάτων

Τα εμπορικά πλεονεκτήματα που πρέπει, δυνάμει του άρθρου I παρ. 1, να επεκτείνονται σε κάθε όμοιο εισαγόμενο ή εξαγόμενο προϊόν, αφορούν συγκεκριμένο κύκλο μέσων παρέμβασης των αρμοδίων αρχών του κράτους στην κυκλοφορία των προϊόντων. Στον κύκλο αυτό περιλαμβάνονται οι δασμοί, οι επιβαρύνσεις πάσης φύσεως που εισπράττονται κατά την εισαγωγή ή εξαγωγή ή με την ευκαιρία εισαγωγής ή εξαγωγής, οι διαδικασίες είσπραξης των εν λόγω δασμών και επιβαρύνσεων, τα μέτρα που αφορούν τις διεθνείς πληρωμές των εισαγωγών ή των εξαγωγών, όλοι οι κανονισμοί και οι διατυπώσεις που συνδέονται με τις εισαγωγές ή τις εξαγωγές, όπως οι διοικητικές διατυπώσεις για τη χορήγηση αδειών εισαγωγής ή εξαγωγής²². Σύμφωνα με Έκθεση Ειδικής Ομάδας, οι διαδικασίες σχετικά με τις άδειες εισαγωγής, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων που αφορούν κατηγορίες επιχειρηματικών φορέων εκμετάλλευσης αποτελούν μέρος "των κανονισμών και διατυπώσεων που αφορούν τις εισαγωγές", κατά την έννοια του άρθρου I παρ. 1²³.

Η παραχώρηση της μεταχείρισης MEK επεκτείνεται και στα ζητήματα που αναφέρει το άρθρο III παρ. 2 και 4 δηλαδή στους εσωτερικούς φόρους και στις εσωτερικές ρυθμίσεις. Ειδικά τα θέματα που αναφέρονται στο άρθρο III παρ. 4 καλύπτουν όλους τους νόμους, κανονισμούς και τις διατυπώσεις που επηρεάζουν την πώληση, την προσφορά προς πώληση, την αγορά, τη μεταφορά, τη διανομή και τη χρήση ενός προϊόντος στην αγορά²⁴.

Όσον αφορά τον όρο «εμπορικό πλεονέκτημα», η ρήτρα καλύπτει κάθε παραχώρηση ή προνόμιο που τα κράτη μπορούν να παρέχουν ή την παροχή του οποίου διαπραγματεύονται, κατά τη διεξαγωγή του εμπορίου των αγαθών. Προφανώς η έννοια του πλεονεκτήματος περιλαμβάνει κάθε μέτρο που βελτιώνει, διευκολύνει, ευνοεί την πρόσβαση ενός προϊόντος στην αγορά ενός κράτους. Σύμφωνα με την Ειδική Ομάδα του ΠΟΕ, ο όρος αυτός είναι «γενικός»²⁵.

Από τη διατύπωση της διάταξης ("*όλα τα πλεονεκτήματα ή προνόμια που παραχωρούνται από ένα Μέλος σε ένα προϊόν προερχόμενο από ή προοριζόμενο προς μια άλλη χώρα, πρέπει να επεκτείνονται αμέσως και άνευ όρων σε κάθε όμοιο προϊόν προερχόμενο από ή προοριζόμενο προς το έδαφος όλων των άλλων Μελών*")

²² Σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της ΡΜΕΚ, βλ. Στεφάνου / Γκόρτσο, ό.π., σ. 60 και Γκλαβίνη Π., ό.π., σ. 242-243.

²³ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας Communautés européennes - Régime applicable à l'importation, à la vente et à la distribution des bananes, WT/DS27/R/ECU 22 Μαΐου 1997, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/27RECU.PDF&Open=True>, παρ. 7.189.

²⁴ Idem, παρ. 7.194.

²⁵ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Communautés Européennes – mesures prohibant l'importation et la commercialisation de produits dérivés du phoque, ό.π., παρ. 7.595. Όπως επισημαίνει Ο Γκλαβίνης (ό.π., σ. 243), ο όρος «πλεονέκτημα» έχει ερμηνευθεί «διασταλτικά» από το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό όργανο, βλ. υποθ. Communautés Européennes - Régime applicable à l'importation, à la vente et à la distribution des bananes, 9 Σεπτεμβρίου 1997, WT/DS27/AB/R,

προκύπτει με σαφήνεια ότι αυτή δεν προσδιορίζει τα πλεονεκτήματα που παραχωρούνται σε σχέση με τα ζητήματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της, αλλά καλύπτει όλα τα πλεονεκτήματα, προνόμια ή οφέλη που χορηγούνται σε ένα οποιοδήποτε προϊόν και ότι αυτά τα πλεονεκτήματα πρέπει να επεκτείνονται στα όμοια προϊόντα που προέρχονται από (ή προορίζονται για) όλα τα άλλα μέλη του ΠΟΕ²⁶.

Η απαλλαγή από εισαγωγικούς δασμούς κατεξοχήν εμπίπτει στην έννοια του πλεονεκτήματος στο πλαίσιο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου I παρ. 1. Και όταν της απαλλαγής αυτής επωφελούνται ορισμένα μόνο εισαγόμενα εμπορεύματα ενώ άλλα όμοια όχι, τότε ανακύπτει σαφώς ζήτημα παραβίασης της ρήτρας ΜΕΚ²⁷. Γενικά, τα δασμολογικά πλεονεκτήματα που παρέχονται από τα κράτη καλύπτονται ρητά από την διάταξη αυτή²⁸.

Αποτελούν πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου I παρ. 1 και συνεπώς εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του:

(α) οι φορολογικές παραχωρήσεις (λ.χ. απαλλαγή από το φόρο πολυτελείας) που προβλέπονται στην εσωτερική νομοθεσία ενός μέλους και εισάγουν διακρίσεις, δεδομένου ότι η υποχρέωση παραχώρησης των πλεονεκτημάτων αφορά και όλα τα θέματα που αποτελούν αντικείμενο των παρ. 2 και 4 του άρθρου III²⁹,

(β) η εφαρμογή συγκριτικά ευνοϊκότερων κανόνων για την ακύρωση αντισταθμιστικών δασμών³⁰.

(γ) η θέσπιση κανόνων που καθιερώνουν λιγότερο σύνθετες διαδικασίες σχετικά με τις άδειες εισαγωγής και η εφαρμογή τους στις εισαγωγές ενός προϊόντος. Έτσι, κρίθηκε ότι ευνοϊκό για την εισαγωγή ενός προϊόντος είναι το σχετικό με τις διαδικασίες αδειών εισαγωγής καθεστώς δυνάμει του οποίου απαιτούνται προκειμένου να χορηγηθεί πιστοποιητικό εισαγωγής, να παρέχονται λίγες και απλές πληροφορίες³¹.

Το πλεονέκτημα είναι δυνατό να λαμβάνει τη μορφή της παραχώρησης, με θέσπιση διάταξης, πρόσβασης στην εσωτερική αγορά ενός προϊόντος εφόσον πληροί συγκεκριμένες, καθορισμένες προδιαγραφές³².

3.1.3. Ο περιορισμός της εμβέλειας εφαρμογής της ρήτρας στα όμοια προϊόντα

²⁶ Έκθεση του Δευτεροβάθμιου Δικαιοδοτικού Οργάνου του ΠΟΕ στην υποθ. Canada – Certaines mesures affectant l'industrie automobile, WT/DS139/AB/R WT/DS142/AB/R 31 Μαΐου 2000, παρ. 79.

²⁷ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας, Canada – Certaines mesures affectant l'industrie automobile, WT/DS139/R WT/DS142/R 11 Φεβρουαρίου 2000. <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/142R.pdf&Open=True>.

²⁸ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Indonésie – Certaines mesures affectant l'industrie automobile, ό.π., παρ. 14.139.

²⁹ Idem, παρ. 14.139.

³⁰ Έκθεση Ειδικής Ομάδας, "Etats-Unis - Refus d'accorder le traitement NPF aux chaussures autres qu'en caoutchouc en provenance du Brésil", 19 Ιουνίου 1992, IBDD, S39/142, σ. 169-170, παρ. 6.8-6.11.

³¹ Έκθεση Ειδικής Ομάδας Communautés européennes - Régime applicable à l'importation, à la vente et à la distribution des bananes., ό.π., παρ. 7.190 – 7.193.

³² Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Communautés Européennes – mesures prohibant l'importation et la commercialisation de produits dérivés du phoque, ό.π., παρ. 7.596.

3.1.3.1. Τα προϊόντα ως επωφελούμενα της ρήτρας και όχι τα πρόσωπα – Έλλειψη άμεσου αποτελέσματος

Από τη διατύπωση της διάταξης του άρθρου I παρ. 1 προκύπτει με σαφήνεια ότι η μεταχείριση MEK εφαρμόζεται αποκλειστικά στα προϊόντα που εισάγονται σε ένα μέλος ή εξάγονται από αυτό. Εξαιρούνται συνεπώς του πεδίου κάλυψης της ρήτρας τα πρόσωπα και δη οι ιδιώτες (είτε φυσικά είτε νομικά πρόσωπα). Από τη στιγμή που η ρήτρα αυτή δεν απονέμει απευθείας δικαιώματα στα πρόσωπα, δεν είναι δυνατό σε καμία περίπτωση να αναπτύσσει άμεσο αποτέλεσμα στις εθνικές έννομες τάξεις των μελών.

3.1.3.2. Η αποσαφήνιση της έννοιας του «όμοιου προϊόντος»

Όπως προκύπτει από τη διατύπωση του άρθρου 1 παρ. 1, η μεταχείριση MEK πρέπει να παρέχεται σε κάθε όμοιο εισαγόμενο από οποιοδήποτε άλλο μέλος ή εξαγόμενο προς οποιοδήποτε άλλο μέλος. Δεδομένου ότι δεν είναι δυνατό να διατυπωθεί ένας ακριβής ορισμός της έννοιας "όμοιο" ο οποίος θα καλύπτει απόλυτα όλες τις περιπτώσεις, η αποσαφήνισή της στηρίζεται σε κριτήρια που διαμόρφωσε η νομολογία του ΠΟΕ σχετικά με το άρθρο III. Τα κριτήρια αυτά εφαρμόζονται προκειμένου να διαπιστώνεται αν και σε ποιές περιπτώσεις ένα προϊόν μπορεί να θεωρηθεί όμοιο με ένα άλλο και στην περίπτωση του άρθρου I παρ. 1. Συνεπώς, το ζήτημα αυτό θα εξετασθεί παρακάτω στην ενότητα που αφορά το άρθρο III.

3.1.4. Η άμεση και άνευ όρων επέκταση των εμπορικών πλεονεκτημάτων

Δυνάμει της ΡΜΕΚ, ένα μέλος του ΠΟΕ που παραχωρεί εμπορικό πλεονέκτημα σε οποιοδήποτε προϊόν προερχόμενο από ένα άλλο μέλος, οφείλει να επεκτείνει την εφαρμογή του ίδιου αυτού πλεονεκτήματος στα όμοια προϊόντα που προέρχονται από όλα τα άλλα μέλη του ΠΟΕ. Το άρθρο I παρ. 1 της GATT αποσαφηνίζει ότι το πλεονέκτημα πρέπει να επεκταθεί άμεσα και άνευ όρων (χωρίς προϋποθέσεις) στα εν λόγω προϊόντα.

Είναι συνεπώς κρίσιμο να αποσαφηνισθεί η έννοια της φράσης «άνευ όρων» στο πλαίσιο εφαρμογής της ως άνω διάταξης. Καταρχάς είναι αναμφισβήτητο ότι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, όταν λέμε ότι ένα πλεονέκτημα πρέπει να χορηγείται άνευ όρων, χωρίς προϋποθέσεις, εννοούμε ότι η παραχώρησή του δεν εξαρτάται από την πλήρωση κάποιας προϋπόθεσης, ότι δεν υπόκειται σε προϋποθέσεις. Όταν λ.χ. η ΕΕ (ως μέλος του ΠΟΕ) εφαρμόζει μείωση δασμών σε ένα προϊόν εισαγόμενο από ένα άλλο μέλος, δεν επιτρέπεται να θέσει προϋποθέσεις προκειμένου να επεκτείνει την εφαρμογή αυτής της μείωσης σε όμοια προερχόμενα από οποιοδήποτε άλλο μέλος προϊόντα. Παράβαση του άρθρου I παρ. 1 και μη εκπλήρωση της απορρέουσας από αυτό υποχρέωσης για παραχώρηση της μεταχείρισης MEK υφίσταται όταν το εμπορικό αυτό όφελος δεν παρέχεται αυτόματα σε όλα τα άλλα μέλη του ΠΟΕ.

Όπως έχει κριθεί, το ζήτημα σχετικά με το αν ένα πλεονέκτημα παραχωρείται «άνευ όρων», πρέπει να εξετάζεται σε σχέση με το αν η χορήγησή του συνεπάγεται διάκριση μεταξύ όμοιων προϊόντων προερχομένων από διαφορετικές χώρες³³. Ο όρος «άνευ όρων» αναφέρεται όχι στη χορήγηση ενός πλεονεκτήματος αυτού καθαυτού αλλά στην υποχρέωση παραχώρησης ενός χορηγηθέντος σε ένα προϊόν ενός μέλους πλεονεκτήματος στα όμοια προϊόντα όλων των μελών.

Η χορήγηση του πλεονεκτήματος αυτού στα προερχόμενα από τα άλλα μέλη προϊόντα δεν είναι δυνατό να υπόκειται σε προϋποθέσεις που συνδέονται (είναι σχετικές) με την κατάσταση ή τη συμπεριφορά τους. Η απόφαση ενός μέλους σχετικά με την επέκταση της εφαρμογής του πλεονεκτήματος στα άλλα μέλη, δεν πρέπει να συνδέεται με την απαίτηση να τηρούν αυτά συγκεκριμένη συμπεριφορά ή να εφαρμόζουν συγκεκριμένη πολιτική. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνεται, η παραχώρηση της μεταχείρισης ΜΕΚ "δεν εξαρτάται από καμία υπηρεσία, όφελος ή άλλο πλεονέκτημα που χορηγείται σε αντάλλαγμα"³⁴. Αυτό σημαίνει ότι ένα πλεονέκτημα που παρέχεται σε ένα προϊόν μιας χώρας πρέπει να παρέχεται αυτόματα σε κάθε όμοιο προϊόν όλων των μελών του ΠΟΕ χωρίς διάκριση ως προς την καταγωγή³⁵.

Είναι αναγκαίο να διακρίνουμε μεταξύ, αφενός, του ζητήματος εάν ένα πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου I παρ. 1 υπόκειται σε προϋποθέσεις και, αφετέρου, του ζητήματος αν ένα πλεονέκτημα, που έχει ήδη χορηγηθεί σε προϊόν ενός μέλους, παραχωρείται "άνευ όρων" σε κάθε όμοιο προϊόν όλων των άλλων μελών. Ειδικότερα, το γεγονός ότι ένας όρος που συνδέεται με ένα τέτοιο πλεονέκτημα δεν σχετίζεται με το ίδιο το εισαγόμενο προϊόν δεν σημαίνει απαραίτητα ότι ο όρος αυτός εισάγει διακρίσεις ως προς την προέλευση των εισαγόμενων προϊόντων.

Η φράση «άνευ όρων» δεν πρέπει να ερμηνευθεί ώστε να σημαίνει ότι το να εξαρτάται η παροχή ενός πλεονεκτήματος από κριτήρια που δεν σχετίζονται με το ίδιο το εισαγόμενο προϊόν είναι από μόνο του ασυμβίβαστο με το άρθρο I παρ. 1, ανεξάρτητα από το εάν και πώς αυτά τα κριτήρια σχετίζονται με την προέλευση των εισαγόμενων προϊόντων. Ένας όρος που συνδέεται με ένα όφελος που χορηγείται κατά την εισαγωγή ενός προϊόντος είναι ή δεν είναι αντίθετος προς τη διάταξη αυτή, ανάλογα με το εάν εισάγει ή όχι διάκριση ως προς την προέλευση των προϊόντων.

Το γεγονός ότι ένα μέλος εξαρτά την απαλλαγή από τους εισαγωγικούς δασμούς σε εισαγόμενο προϊόν από κριτήρια που δεν σχετίζονται με το ίδιο το εισαγόμενο προϊόν, δεν συνεπάγεται ότι παραβιάζει την υποχρέωσή του να παραχωρήσει αμέσως και άνευ όρων την απαλλαγή αυτή σε κάθε όμοιο προϊόν που προέρχεται από όλα τα μέλη του ΠΟΕ. Η απαλλαγή από τον εισαγωγικό δασμό που χορηγήθηκε από ένα μέλος δεν μπορεί να θεωρηθεί ασυμβίβαστη με το άρθρο I παρ.

³³ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας, Canada – Certaines mesures affectant l'industrie automobile, WT/DS139/R WT/DS142/R 11 février 2000. <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/142R.pdf&Open=True>.

³⁴ Herdegen M., ό.π., 2020, σ. 242.

³⁵ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας, Canada – Certaines mesures affectant l'industrie automobile, ό.π., παρ. 10.23.

1 απλώς και μόνο επειδή χορηγείται με όρους που δεν σχετίζονται με το ίδιο το εισαγόμενο προϊόν³⁶.

Αυτό που είναι καθοριστικό να εξακριβώνεται είναι αν οι όροι αυτοί ισοδυναμούν με διάκριση μεταξύ όμοιων προϊόντων διαφορετικής προέλευσης. Είναι δεδομένο ότι όταν ένα μέλος παραχωρεί επιλεκτικά ένα όφελος σε προϊόντα ενός άλλου μέλους χωρίς να το χορηγεί άνευ όρων στα όμοια προϊόντα όλων των άλλων μελών αλλά η χορήγησή του εξαρτάται από το αν τα άλλα μέλη υιοθετούν συγκεκριμένη συμπεριφορά, τότε εισάγεται διάκριση έναντι όμοιων προϊόντων προερχομένων από (ή προοριζομένων για) διαφορετικές χώρες και το μέλος που παραχωρεί το όφελος ενεργεί κατά τρόπο ασυμβίβαστο με το άρθρο I παρ. 1.

Έχει κριθεί ότι η εθνική νομοθεσία μέλους που εξαρτά τη χορήγηση πλεονεκτημάτων και συγκεκριμένα δασμολογικών και φορολογικών παραχωρήσεων, από τη συνδρομή προϋποθέσεων και την πλήρωση κριτηρίων που δεν έχουν καμία σχέση με τις ίδιες τις εισαγωγές αυτές καθαυτές³⁷, είναι ασυμβίβαστη με τις διατάξεις του άρθρου I παρ. 1³⁸, διότι το μέλος που θέσπισε αυτή τη νομοθεσία, δεν συμμορφώνεται με τη θεμελιώδη υποχρέωσή του να επεκτείνει τις χορηγηθείσες σε ορισμένα προϊόντα προερχόμενα από ένα άλλο μέλος παραχωρήσεις αμέσως και άνευ όρων στα όμοια προϊόντα όλων των άλλων μελών με αποτέλεσμα την εισαγωγή διακρίσεων.

Δεν τηρείται επίσης η προαναφερθείσα υποχρέωση στην περίπτωση που η νομοθεσία ενός μέλους θέτει συγκεκριμένες προδιαγραφές που πρέπει να πληρούν συγκεκριμένα προϊόντα για να τους παραχωρηθεί πρόσβαση στην εγχώρια αγορά του από τη στιγμή που τις προδιαγραφές αυτές ικανοποιούν προϊόντα προερχόμενα από συγκεκριμένο άλλο μέλος ενώ δεν τις ικανοποιούν τα όμοια προϊόντα των άλλων μελών. Το πλεονέκτημα της πρόσβασης στην αγορά δεν επεκτείνεται αμέσως και άνευ όρων στα όμοια προϊόντα που προέρχονται από τα άλλα μέλη³⁹. Στην ουσία, επιβάλλεται απαγόρευση εισαγωγής αυτών ενώ επιτρέπεται η εισαγωγή μόνο των προερχομένων από ένα μέλος προϊόντων που πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Από τη στιγμή που ένα μέλος επιτρέπει να εισαχθούν στην εγχώρια αγορά συγκεκριμένα προϊόντα ενός άλλου μέλους, υποχρεούται να επιτρέψει, χωρίς να θέτει όρους και προϋποθέσεις, να εισαχθούν όλα τα όμοια προϊόντα όλων των άλλων μελών.

---

³⁶ Idem, παρ. 10.30.

³⁷ Λ.χ. η χορήγηση πλεονεκτημάτων για την εισαγωγή ανταλλακτικών και εξαρτημάτων υπόκειται στην προϋπόθεση ότι θα χρησιμοποιηθούν για τη συναρμολόγηση των εγχώριων αυτοκινήτων στο κράτος μέλος εισαγωγής. Μια άλλη τέτοια προϋπόθεση από την οποία εξαρτάται η παραχώρηση πλεονεκτήματος συνίσταται στην επίτευξη καθορισμένων στόχων όσον αφορά στο περιεχόμενο (στο τελικώς κατασκευασθέν αυτοκίνητο) στοιχείων τοπικής προέλευσης ορισμένης αξίας, βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Indonésie – Certaines mesures affectant l'industrie automobile, ό.π., παρ. 14.146.

³⁸ Idem, παρ. 14.147.

³⁹ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Communautés Européennes – mesures prohibant l'importation et la commercialisation de produits dérivés du phoque, ό.π., παρ. 7.597.

3.1.5. Η επιλεκτική παραχώρηση πλεονεκτήματος ως πυρήνας της ασυμβατότητας με το άρθρο I παρ. 1

Το καθοριστικό στοιχείο που καθιστά ένα μέτρο ενός μέλους ασυμβίβαστο με το άρθρο I παρ. 1 είναι η επιλεκτική παραχώρηση εμπορικού πλεονεκτήματος, προνομίου σε ορισμένα μόνο προϊόντα, η οποία έχει ως αποτέλεσμα να επιφυλάσσεται διαφορετική μεταχείριση σε προϊόντα που είναι όμοια μεταξύ τους. Εισάγεται με τον τρόπο αυτό καθεστώς διάκρισης που ευνοεί ορισμένα προϊόντα προερχόμενα από ένα ή περισσότερα ορισμένα μέλη σε σχέση με όμοια προϊόντα προερχόμενα από άλλα μέλη. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ασυμβίβαστη με το άρθρο I παρ. 1 κρίθηκε ρύθμιση μέλους που παρέχει πλεονέκτημα συνιστάμενο σε εφαρμογή καθεστώτος απαλλαγής από δασμούς σε μηχανοκίνητα οχήματα καταγωγής ορισμένων χωρών, χωρίς να επεκτείνεται αυτό το πλεονέκτημα αμέσως και άνευ όρων σε παρόμοια οχήματα με κινητήρα καταγωγής εδάφους όλων των άλλων μελών του ΠΟΕ⁴⁰.

Το άρθρο I παρ. 1 παραβιάζεται επίσης όταν το πλεονέκτημα που συνίσταται στη θέσπιση και εφαρμογή απλοποιημένων διαδικασιών σχετικά με τις άδειες εισαγωγής, παραχωρείται από τις αρχές ενός μέλους σε προϊόντα προερχόμενα από ορισμένα μέλη χωρίς όμως να επεκτείνεται αμέσως και άνευ όρων σε κάθε όμοιο προϊόν όλων των άλλων μελών⁴¹. Στην περίπτωση αυτή οι διαδικαστικοί κανόνες και οι διοικητικές διατυπώσεις για την εισαγωγή ενός προϊόντος από τα άλλα μέλη διαφέρουν και υπερβαίνουν κατά πολύ αυτές που επιβάλλονται από το κράτος εισαγωγής για την εισαγωγή των επωφελούμενων της χορήγησης του ως άνω πλεονεκτήματος προϊόντων με αποτέλεσμα να ευνοούνται τα συγκεκριμένα προϊόντα.

Είναι σαφές ότι επιλεκτική παραχώρηση πλεονεκτήματος υφίσταται όταν ένα μέλος επιτρέπει την εισαγωγή ενός προερχόμενου από άλλο μέλος προϊόντος ενώ την απαγορεύει όσον αφορά όμοια προϊόντα που προέρχονται από άλλα μέλη.

Το άρθρο I παρ. 1 απαγορεύει συνεπώς κάθε μέτρο που εφαρμόζει ένα μέλος και εισάγει διάκριση στο διεθνές εμπόριο παρέχοντας επιλεκτικά προνομιακή μεταχείριση από την οποία επωφελούνται προϊόντα που προέρχονται από ορισμένα

---

⁴⁰ Idem, παρ. 11.1 (a). Η απαλλαγή από εισαγωγικούς δασμούς απορρέει από διμερή συμφωνία μεταξύ του Καναδά και των Ηνωμένων Πολιτειών για την επίλυση μιας ήδη μακρόχρονης διαφοράς μεταξύ των δύο χωρών σχετικά με το εμπόριο προϊόντων της αυτοκινητοβιομηχανίας. Η συμφωνία αυτή αποσκοπούσε κυρίως στην εξασφάλιση της ορθολογικής οργάνωσης της παραγωγής στην αγορά της Βόρειας Αμερικής. Από την πλευρά του Καναδά, αυτό περιλάμβανε τη χορήγηση απαλλαγών από εισαγωγικούς δασμούς για να ενθαρρύνει τις αμερικανικές εταιρείες αυτοκινήτων να επεκτείνουν τις δραστηριότητες παραγωγής τους στον Καναδά. Η απαλλαγή από εισαγωγικούς δασμούς είχε ως στόχο να ωφελήσει κυρίως τις εισαγωγές από συγκεκριμένες, καθορισμένες πηγές. Το Δευτεροβάθμιο Όργανο επιβεβαίωσε τα συμπεράσματα της Ειδικής Ομάδας στην ίδια ως άνω υπόθεση, βλ. Έκθεση του Δευτεροβάθμιου Οργάνου του ΠΟΕ στην υποθ. Canada – Certaines mesures affectant l'industrie automobile, WT/DS139/AB/R WT/DS142/AB/R 31 Μαΐου 2000, παρ. 81 και 86.

⁴¹ Έκθεση Ειδικής Ομάδας Communautés européennes - Régime applicable à l'importation, à la vente et à la distribution des bananes,, ό.π., παρ. 7.193. Βλ. Επίσης Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου του ΠΟΕ στην ίδια υπόθεση, WT/DS27/AB/R 9 Σεπτεμβρίου 1997, παρ. 206, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/27ABR.PDF&Open=True>.

μέλη και όχι τα όμοια με τα επωφελούμενα προϊόντα όλων των άλλων μελών του ΠΟΕ.

Η ρήτρα MEK εφαρμόζεται καταρχάς σε μέτρα ενός μέλους που εισάγουν φανερές διακρίσεις σε βάρος προερχομένων από άλλα μέλη προϊόντων, δηλαδή το άρθρο I παρ. 1 καλύπτει τις *de jure* διακρίσεις. Πρόκειται για τις περιπτώσεις στις οποίες η εθνική διάταξη που προβλέπει την παραχώρηση του εμπορικού πλεονεκτήματος ορίζει ότι αφορά μόνο ορισμένα προερχόμενα από ορισμένα μέλη προϊόντα. Επιπλέον, η ρήτρα MEK εφαρμόζεται και σε εθνικές ρυθμίσεις μέσω των οποίων παραχωρείται ένα έμμεσο ή συγκεκριμένο προνόμιο προς όφελος προϊόντων καταγωγής ορισμένου ή ορισμένων μόνο άλλων μελών του ΠΟΕ.

Το πεδίο εφαρμογής του άρθρου I παρ. 1 δεν περιορίζεται ωστόσο μόνο στις περιπτώσεις στις οποίες η άρνηση παραχώρησης πλεονεκτήματος στα όμοια προϊόντα όλων των άλλων μελών προκύπτει άμεσα και προδήλως από το εφαρμοζόμενο μέτρο ούτε σε εκείνες στις οποίες η άρνηση αυτή μπορεί να συναχθεί από τη διατύπωση του επίμαχου εθνικού μέτρου⁴². Είναι γεγονός ότι ούτε ο όρος “*de jure*” ούτε ο όρος “*de facto*” αναφέρονται στο άρθρο I παρ. 1. Εντούτοις, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η διάταξη αυτή δεν καλύπτει μόνο τις διακρίσεις *de jure*. Μεγάλος αριθμός Εκθέσεων των Ειδικών Ομάδων της GATT έχουν επιβεβαιώσει ότι η διάταξη αυτή καλύπτει επίσης τις *de facto* διακρίσεις⁴³.

Σύμφωνα με την Έκθεση της Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *Canada – Certaines mesures affectant l'industrie automobile*, το άρθρο I παρ. 1 εφαρμόζεται στις *de facto* διακρίσεις⁴⁴ και μπορεί να αφορά μέτρα που περιορίζουν μόνο σε ορισμένους εισαγωγείς το όφελος που απονέμεται από την απαλλαγή από εισαγωγικούς δασμούς⁴⁵. Αποσαφηνίστηκε ότι, και στην περίπτωση που οι εμπορικές συναλλαγές συγκεκριμένων προϊόντων διεξάγονται μεταξύ εταιρειών του ίδιου ομίλου, όπως λ.χ. στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, όταν με ένα εθνικό μέτρο του κράτους εισαγωγής παραχωρείται σε ένα αυτοκίνητο που εισάγεται στο εν λόγω κράτος το πλεονέκτημα της απαλλαγής από εισαγωγικούς δασμούς μόνο εφόσον προέρχεται από μια χώρα, μεταξύ ενός μικρού αριθμού χωρών, στην οποία μια εταιρεία που εξάγει αυτοκίνητα είναι συνδεδεμένη με μια κατασκευαστική-εισαγωγική εταιρεία στο έδαφος του προαναφερθέντος κράτους εισαγωγής, η οποία συμπεριλαμβάνεται μεταξύ αυτών που έχουν δικαίωμα εισαγωγής μηχανοκίνητων οχημάτων χωρίς

---

⁴² Έκθεση του Δευτεροβάθμιου Δικαιοδοτικού Οργάνου του ΠΟΕ στην υποθ. *Canada – Certaines mesures affectant l'industrie automobile*, WT/DS139/AB/R WT/DS142/AB/R 31 Μαΐου 2000, παρ. 78.

⁴³ Έκθεση Ειδικής Ομάδας *Espagne – Régime tarifaire appliqué au café non torréfié*, L/5135, adopté le 11 juin 1981, IBDD, S28/108; Έκθεση Ειδικής Ομάδας, *Canada/Japon – Droit de douane appliqué aux importations de bois d'œuvre d'épicéa, de pin et de sapin (EPS) coupé à dimensions*, L/6470, adopté le 19 juillet 1989, IBDD, S36/184; Έκθεση Ειδικής Ομάδας, *Allocations familiales belges*, G/32, adopté le 7 novembre 1952, IBDD, S1/63; Έκθεση Ειδικής Ομάδας, *Communauté économique européenne – Importations de viande de bœuf en provenance du Canada*, L/5099, adopté le 10 mars 1981, IBDD, S28/97.

⁴⁴ Ehring L., *De Facto Discrimination in World Trade Law National and Most-Favoured-Nation Treatment—or Equal Treatment*, *Journal of World Trade* 36 (2002), σ. 921-977.

⁴⁵ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας, *Canada – Certaines mesures affectant l'industrie automobile*, ό.π., παρ. 10. 38 και 10.40.

δασμούς, τότε εισάγεται διάκριση ως προς την προέλευση των προϊόντων που επωφελούνται από την απαλλαγή από δασμούς⁴⁶. Η απαλλαγή πρέπει να χορηγείται χωρίς διάκριση, εξίσου σε όλα τα όμοια προϊόντα όποια κι αν είναι η χώρα προέλευσης τους⁴⁷.

3.2. Η PEM ως «εργαλείο» διασφάλισης ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων όσον αφορά στη προώθησή τους στην εσωτερική αγορά

Αναγκαίο συμπλήρωμα της PMEΚ αποτελεί η ρήτρα της εθνικής μεταχείρισης (PEM) που θεσπίζεται στο άρθρο III της GATT 1994 και διέπει τις σχέσεις μεταξύ όλων των μελών του ΠΟΕ. Η PEM συνιστά τη δεύτερη έκφανση της αρχής της μη διάκρισης και αφορά τη μεταχείριση που παρέχουν οι αρχές ενός κράτους στα προερχόμενα από άλλο κράτος εμπορεύματα μετά την αρχική εισαγωγή τους στην εθνική αγορά του, σε σχέση με εκείνη που παρέχουν στα εγχώρια εμπορεύματα.

3.2.1. Η εξάλειψη των προστατευτικών διακρίσεων μεταξύ εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων ως κύριος σκοπός της PEM

Η PMEΚ από μόνη της δεν απαγορεύει τη λήψη εθνικών μέτρων προστασίας των εγχώριων εμπορευμάτων έναντι των εισαγομένων. Τη λειτουργία αυτή επιτελεί η PEM συμπληρώνοντας την πρώτη ως άνω ρήτρα.

Η PEM θεσπίζει την υποχρέωση των μελών να παρέχουν ίση μεταχείριση στα διακινούμενα στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς τους προϊόντα οποιαδήποτε κι αν είναι η προέλευσή τους⁴⁸. Το νομικό και φορολογικό καθεστώς που εφαρμόζεται στα εισαγόμενα προϊόντα δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκό σε σχέση με αυτό που επιβάλλεται στα εγχώρια. Απαγορεύεται να επιφυλάσσεται στα εισαγόμενα προϊόντα διαφορετική και δη δυσμενέστερη (λιγότερο ευνοϊκή) μεταχείριση σε σχέση με τα εγχώρια, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα να επωφελούνται τα εγχώρια έμμεσης προστασίας παρεχομένης με τη θέσπιση εθνικών μέτρων από τις αρχές του κράτους εισαγωγής.

Κύριος συνεπώς σκοπός της PEM είναι η εξάλειψη των προστατευτικών διακρίσεων μεταξύ εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων. Σαφής είναι η οριοθέτηση του σκοπού του άρθρου III από το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο σύμφωνα με

---

⁴⁶ Idem, παρ. 10.42 και 10.45. Στην πράξη, οι μεγαλύτεροι κατασκευαστές αυτοκινήτων στον Καναδά εισήγαγαν μόνο τις δικές τους μάρκες και αυτές των συνδεδεμένων εταιρειών. Έτσι, η General Motors (Καναδάς) εισήγαγε οχήματα μόνο από την GM και από τις συνδεδεμένες εταιρείες της. Η Ford (Καναδάς) εισήγαγε οχήματα μόνο της Ford και των θυγατρικών της. Το ίδιο ισχύει και για τους Chrysler και Volvo. Και οι τέσσερις εταιρείες πληρούσαν τις προϋποθέσεις για την απαλλαγή από εισαγωγικούς δασμούς. Αντίθετα, άλλες αυτοκινητοβιομηχανίες στον Καναδά, όπως η Toyota, η Nissan, η Honda, η Mazda, η Subaru, η Hyundai, η Volkswagen και η BMW, οι οποίες επίσης εισήγαγαν οχήματα μόνο από συνδεδεμένες εταιρείες, δεν επωφελούνται από την απαλλαγή από τους δασμούς.

⁴⁷ Idem, παρ. 10.48.

⁴⁸ Βλ. Στεφάνου/Γκόρτσο, Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σ. 64.

το οποίο επιδιώκεται η αποτροπή του προστατευτισμού στην εφαρμογή εσωτερικών ρυθμίσεων και δη εσωτερικών φόρων και κανονιστικών μέτρων μέσω κυρίως της επιβολής σε κάθε μέλος της υποχρέωσης να διασφαλίζει την παροχή ίσων ανταγωνιστικών συνθηκών για τα εισαγόμενα και τα εγχώρια προϊόντα⁴⁹. Με την εφαρμογή της διασφαλίζεται δίκαιος ανταγωνισμός μεταξύ τους⁵⁰.

Όπως έχει τονισθεί, η PEM πρωτίστως απαγορεύει κάθε παρέμβαση των εθνικών αρχών του κράτους εισαγωγής που τροποποιεί τους όρους ανταγωνισμού εις βάρος των εισαγόμενων προϊόντων σε σχέση με τα εγχώρια, δεδομένου ότι μια τέτοια μεταβολή συνεπάγεται την ακύρωση των πλεονεκτημάτων που απορρέουν για τα συμβαλλόμενα μέρη από τις διατάξεις της GATT 1994⁵¹.

Η νομολογία έχει αποσαφηνίσει ότι ο σκοπός του άρθρου III είναι να προστατεύσει την ανταγωνιστική σχέση την οποία τα μέλη αναμένουν να διατηρήσουν μεταξύ των προϊόντων τους και εκείνων των άλλων μελών, και όχι να προστατεύσει τον πραγματικό όγκο συναλλαγών⁵². Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η παρέμβαση στην ανταγωνιστική σχέση μεταξύ εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων δεν αφορά τις εισαγωγές καθαυτές, δεν πλήττει τον όγκο των εισαγωγών δεδομένου ότι συντελείται κατά το στάδιο της προώθησης των προϊόντων στην εγχώρια αγορά, μετά τον εκτελωνισμό τους (έχουν πληρωθεί δασμοί και άλλες επιβαρύνσεις) δηλαδή αφού αυτά έχουν εισαχθεί στην αγορά αυτή.

Επίσης αποσαφηνίζεται ότι η PEM εφαρμόζεται στα εισαγόμενα προϊόντα και όχι στα πρόσωπα που τα εξάγουν. Δεν απορρέουν από την εν λόγω ρήτρα απευθείας δικαιώματα για τους εξαγωγείς τα οποία αυτοί μπορούν να επικαλεστούν στο πλαίσιο της έννομης τάξης των μελών. Με άλλα λόγια το άρθρο III δεν παράγει άμεσο αποτέλεσμα.

Βασικοί τομείς εφαρμογής της αρχής της εθνικής μεταχείρισης είναι η εσωτερική φορολογία και οι εσωτερικές διοικητικές ρυθμίσεις των κρατών. Όπως ορθά υπογραμμίζεται, παραβίαση των διατάξεων του άρθρου III υφίσταται όταν ένα κράτος (εισαγωγής) επιβάλλει στα ήδη κινούμενα στην επικράτειά του αλλοδαπά προϊόντα εσωτερική φορολογία ή άλλη πάσης φύσεως επιβάρυνση μεγαλύτερη σε σχέση με αυτή που επιβάλλει στα όμοια εγχώρια προϊόντα ή όταν επιφυλάσσει στα πρώτα διαφορετική και δη δυσμενέστερη ή αυστηρότερη νομοθετική ή διοικητική μεταχείριση σε σχέση με εκείνη που επιφυλάσσει στα δεύτερα⁵³. Η υποχρέωση για

---

⁴⁹ Βλ. Έκθεση Δευτεροβάθμιου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Japon – Taxes sur les boissons alcooliques, WT/DS8/AB/R, WT/DS10/AB/R et WT/DS11/AB/R, 4 Οκτωβρίου 1996, σ. 16, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/8ABR.PDF&Open=True>.

⁵⁰ Herdegen M., ό.π., 2020, σ. 249.

⁵¹ Έκθεση Δευτεροβάθμιου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Communautés Europeennes – Regime applicable a la vente et a la distribution des bananes, 1997, παρ. 252.

⁵² Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Canada – Certaines mesures concernant les periodiques, WT/DS31/R, 14 Μαρτίου 1997, παρ.5.23 και 5.26, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/31R.PDF&Open=True>. Βλ. σχετ. Herdegen M., ό.π., σ. 250.

⁵³ Βλ. Γκλαβίνη Π., ό.π., σ. 244.

παροχή εθνικής μεταχείρισης «επεκτείνεται γενικά στον τρόπο με τον οποίο μεταχειρίζεται η έννομη τάξη του κράτους εισαγωγής»⁵⁴ τα δεύτερα προϊόντα.

3.2.2. Η γενική κατευθυντήρια αρχή του άρθρου III παρ. 1

Η νομική σημασία της διάταξης του άρθρου III παρ. 1 συνίσταται στη θέσπιση μιας γενικής κατευθυντήριας αρχής που διέπει την εφαρμογή των ουσιαστικών διατάξεων του άρθρου III παρ. 2 και 4⁵⁵. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, ένα μέλος δεν επιτρέπεται να εφαρμόζει εσωτερικά μέτρα σε εισαγόμενα ή εγχώρια προϊόντα κατά τρόπο ώστε να παρέχεται προστασία στην εγχώρια παραγωγή. Στον κύκλο των εσωτερικών μέτρων συμπεριλαμβάνονται οι εσωτερικοί φόροι και άλλες εσωτερικές επιβαρύνσεις καθώς και νόμοι, κανονισμοί και διατυπώσεις που επηρεάζουν την εσωτερική πώληση, την προσφορά προς πώληση, την αγορά, τη μεταφορά, τη διανομή ή χρήση των προϊόντων σε συγκεκριμένες ποσότητες ή αναλογίες.

Όπως έχει υπογραμμισθεί, η διάταξη του άρθρου III παρ. 1 θεσπίζει μια γενική αρχή που λειτουργεί ως οδηγός για την ερμηνεία της διάταξης του άρθρου III παρ. 2 με την έννοια ότι οι συγκεκριμένες υποχρεώσεις που η δεύτερη αυτή διάταξη προβλέπει, πρέπει να ερμηνεύονται υπό το φως της πρώτης⁵⁶. Το ίδιο ισχύει και για τη διάταξη του άρθρου III παρ.4.

Ειδικά ως προς την πρώτη πρόταση του άρθρου III παρ. 2, σύμφωνα με το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο, αυτή αποτελεί στην πραγματικότητα εφαρμογή της γενικής αρχής που κατοχυρώνεται στο άρθρο III παρ. 1⁵⁷.

3.2.3. Η υποχρέωση ίσης μεταχείρισης στο πεδίο της εσωτερικής φορολογίας και λοιπών επιβαρύνσεων (άρθρο III παρ. 2)

Ο πρώτος τομέας στον οποίο εφαρμόζεται η PEM είναι η φορολογία των προϊόντων. Η διάταξη του άρθρου III παρ. 2 περιλαμβάνει δύο προτάσεις⁵⁸.

Στο πεδίο εφαρμογής της πρώτης εμπίπτουν οι περιπτώσεις στις οποίες θεμελιώνεται η ομοιότητα μεταξύ του εισαγόμενου και του εγχώριου προϊόντος⁵⁹. Σύμφωνα με αυτή, η φορολογία πάσης φύσεως που πλήττει άμεσα ή έμμεσα τα εισαγόμενα προϊόντα δεν επιτρέπεται να είναι υψηλότερη της φορολογίας που

⁵⁴ Idem, σ. 244.

⁵⁵ Βλ. Herdegen M., ό.π., σ. 250.

⁵⁶ Βλ. Έκθεση Δευτεροβάθμιου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Japon – Taxes sur les boissons alcooliques, ό.π., σ. 20-21.

⁵⁷ Idem, σ. 21.

⁵⁸ Η πρώτη και η δεύτερη πρόταση του Άρθρο III παρ. 2 σχετίζονται στενά. Ο σύνδεσμος μεταξύ των δύο προτάσεων προκύπτει από τη διατύπωση της δεύτερης που ξεκινά με τη λέξη "Moreover..." (επιπροσθέτως, επιπλέον).

⁵⁹ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Indonesie – Certaines mesures affectant l' industrie automobile, WT/DS54/R, WT/DS55/R, WT/DS59/R, WT/DS64/R, 2 Ιουλίου 1998, παρ. 14.103, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/64R-03.pdf&Open=True>.

Βλ. σχετ. Herdegen M., ό.π., σ. 252.

επιβάλλεται στα όμοια εγχώρια προϊόντα⁶⁰. Καταρχάς λοιπόν, η υποχρέωση ίσης μεταχείρισης αφορά τα όμοια προϊόντα.

Η δεύτερη πρόταση της ως άνω διάταξης⁶¹ που απαγορεύει γενικά σε ένα μέλος να επιβάλλει με άλλο τρόπο εσωτερικούς φόρους ή άλλες επιβαρύνσεις στα εισαγόμενα ή εγχώρια προϊόντα κατά τρόπο αντίθετο στις αρχές που έχει θέσει η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου III, καλύπτει μια άλλη κατηγορία προϊόντων που είναι ευρύτερη από την κατηγορία των όμοιων προϊόντων⁶². Πρόκειται για τα άμεσα ανταγωνιστικά προϊόντα ή για τα προϊόντα που μπορούν να υποκαταστήσουν άμεσα το ένα το άλλο (άμεσα υποκαταστάσιμα) με την έννοια ότι το ένα μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους καταναλωτές αντί για το άλλο για την κάλυψη, την ικανοποίηση της ίδιας ή παρόμοιας ανάγκης. Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο III παρ. 1 της GATT 1994 προβλέπει ότι οι φόροι και άλλες εσωτερικές επιβαρύνσεις δεν πρέπει να εφαρμόζονται στα εισαγόμενα ή εγχώρια προϊόντα με τρόπο ώστε να προστατεύεται η εγχώρια παραγωγή.

Η ερμηνευτική σημείωση στη διάταξη του άρθρου III παρ. 2 (περιέχεται στο Παράρτημα I της GATT), καθορίζει τους όρους υπό τους οποίους ένα μέτρο, ενώ είναι συμβατό με την πρώτη πρόταση του άρθρου III παρ. 2, εντούτοις θα είναι ασυμβίβαστο με τη δεύτερη πρόταση της εν λόγω διάταξης⁶³. Συγκεκριμένα, φόρος που συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις της πρώτης πρότασης της παραγράφου 2 θα θεωρηθεί ασυμβίβαστος με τις διατάξεις της δεύτερης πρότασης μόνο στις περιπτώσεις που υπήρχε ανταγωνισμός μεταξύ, αφενός, του προϊόντος στο οποίο επιβλήθηκε ο φόρος και, αφετέρου, ενός άμεσα ανταγωνιστικού ή άμεσα υποκαταστάσιμου προϊόντος το οποίο δεν φορολογήθηκε με τον ίδιο τρόπο.

Έχοντας υπόψη τις διατάξεις του άρθρου III παρ. 2 πρώτη και δεύτερη πρόταση καθώς και την ερμηνευτική σημείωση στο εν λόγω άρθρο, συνάγουμε ως συμπέρασμα ότι στο πεδίο εφαρμογής του θεμελιώδους κανόνα της απαγόρευσης φορολογικών διακρίσεων εμπίπτουν δύο κύκλοι προϊόντων εκ των οποίων ο ένας είναι ευρύτερος του άλλου. Στον ευρύτερο κύκλο συμπεριλαμβάνονται προϊόντα που πληρούν κριτήρια ώστε να χαρακτηριστούν άμεσα ανταγωνιστικά ή υποκαταστάσιμα. Στον άλλο το στενότερο κύκλο εντάσσονται προϊόντα που πληρούν κριτήρια που θεμελιώνουν τον χαρακτηρισμό τους ως όμοιων.

Η πλήρης και σφαιρική εξέταση της συμμόρφωσης ενός μέλους με τη θεμελιώδη υποχρέωσή του να παρέχει κατά τη θέσπιση και εφαρμογή εσωτερικών φόρων και λοιπών επιβαρύνσεων ίση μεταχείριση στα εγχώρια και στα εισαγόμενα προϊόντα πρέπει να γίνεται υπό το φως των διατάξεων του άρθρου III παρ. 2 πρώτη φράση και στη συνέχεια, αν αυτό καταστεί αναγκαίο, υπό το φως του άρθρου III παρ. 2 δεύτερη πρόταση. Συγκεκριμένα, όταν σε μια περίπτωση, συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της πρώτης ως άνω διάταξης (ομοιότητα προϊόντων και επιβολή υψηλότερης φορολογίας στα εισαγόμενα), τότε παρέλκει η εξέταση του ζητήματος υπό το πρίσμα της δεύτερης διάταξης. Αν όμως δεν συντρέχει μια από τις

⁶⁰ Βλ. σχετ. ανάλυση σε Γουργουρίνη / Μπρεδήμα, ό.π., σ. 49.

⁶¹ Idem, σ. 50.

⁶² Βλ. Γκλαβίνη, ό.π., σ. 245.

⁶³ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles, WT/DS396/AB/R WT/DS403/AB/R, 21 Δεκεμβρίου 2011, παρ. 194, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/403ABR.pdf&Open=True>.

προϋποθέσεις για την εφαρμογή της πρώτης διάταξης, τότε πρέπει να εξετασθεί αν το μέτρο που επιβάλλει εσωτερικό φόρο είναι ασυμβίβαστο ή όχι με τη δεύτερη διάταξη.

3.2.3.1. Η υποχρέωση ίσης μεταχείρισης των όμοιων προϊόντων υπό το φως του άρθρου III παρ. 2 πρώτη πρόταση

Για να καθορισθεί αν ένα εσωτερικό μέτρο συνιστάμενο στην επιβολή φόρων σε εγχώρια και εισαγόμενα προϊόντα παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου III παρ. 2 πρώτη πρόταση και επομένως αν το μέλος που το εφαρμόζει, δεν συμμορφώνεται με την υποχρέωση ίσης μεταχείρισης, πρέπει να εξετασθεί αν πληρούνται σωρευτικά δύο προϋποθέσεις.

Πρώτον, πρέπει να διαπιστώνεται ότι τα εισαγόμενα προϊόντα είναι όμοια με τα εγχώρια προϊόντα και

Δεύτερον, είναι αναγκαίο να διαπιστώνεται ότι στα εισαγόμενα προϊόντα επιβάλλεται εσωτερικός φόρος (ή άλλη εσωτερική επιβάρυνση) υψηλότερος σε σχέση με το φόρο (ή την επιβάρυνση) που εφαρμόζεται στα όμοια εγχώρια προϊόντα⁶⁴.

Αν πληρούνται και οι δυο αυτές προϋποθέσεις, το υπό κρίση εθνικό μέτρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου III παρ. 2 πρώτη πρόταση και είναι ασυμβίβαστο με αυτή⁶⁵.

Το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο υπογράμμισε ότι η ως άνω προσέγγιση κατά τον έλεγχο της συμβατότητας ενός εσωτερικού μέτρου με την πρώτη πρόταση είναι σύμφωνη με το σκοπό του άρθρου III παρ. 2 που συνίσταται, όπως έχει ήδη επισημανθεί, στην προώθηση ενός ανταγωνισμού χωρίς διακρίσεις μεταξύ εθνικών και εισαγομένων προϊόντων. Η επίτευξη του σκοπού αυτού δεν θα ήταν δυνατή αν το άρθρο III παρ. 2 ερμηνευόταν με τρόπο τέτοιο που θα επέτρεπε την επιβολή στα εισαγόμενα προϊόντα μιας προστατευτικής και διακριτικής εσωτερικής φορολογίας υψηλότερης από εκείνη που θα έπληττε τα όμοια εγχώρια διευκολύνοντας την προώθηση στην εγχώρια αγορά των δεύτερων διαμορφώνοντας άνισους όρους ανταγωνισμού σε βάρος των πρώτων⁶⁶.

A. Τα κριτήρια καθορισμού της ύπαρξης ομοιότητας μεταξύ εγχωρίων και εισαγόμενων προϊόντων

Στο πλαίσιο εξέτασης των εθνικών μέτρων που επιβάλλουν εσωτερικές φορολογικού χαρακτήρα ρυθμίσεις και, συνεπώς, της εφαρμογής του άρθρου III παρ. 2 πρώτη πρόταση, είναι κρίσιμο να οριοθετηθεί ο κύκλος των όμοιων προϊόντων, από

⁶⁴ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Indonésie – Certaines mesures affectant l'industrie automobile, ό.π., παρ. 14.107.

⁶⁵ Έκθεση Δευτεροβάθμιου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Canada – Certaines mesures concernant les periodiques, WT/DS31/AB/R 30 Ιουνίου 1997, σ. 23, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/31ABR.pdf&Open=True>. Βλ. επίσης Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Mexique - Mesures fiscales concernant les boissons sans alcool et autres boissons, WT/DS308/R 7 Οκτωβρίου 2005, παρ. 8.25, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/308R-00.pdf&Open=True>.

⁶⁶ Βλ. Έκθεση Δευτεροβάθμιου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Japon – Taxes sur les boissons alcooliques, ό.π., σ. 22.

τη στιγμή που μόνο όταν εγχώρια και εισαγόμενα προϊόντα είναι όμοια, τα κράτη εισαγωγής έχουν υποχρέωση να επιφυλάσσουν ίση μεταχείριση.

Καταρχάς πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η αναφερόμενη στην πρώτη πρόταση του άρθρου III παρ. 2 έννοια των "όμοιων προϊόντων" πρέπει να ερμηνεύεται στενά⁶⁷. Ωστόσο, όπως έχει αποσαφηνιστεί, η ύπαρξη ομοιότητας σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη δεν μπορεί να γίνει δεκτή μόνο όταν τα προϊόντα είναι πανομοιότυπα, με άλλα λόγια η έννοια της ομοιότητας δεν περιορίζεται αποκλειστικά μόνο στα προϊόντα που είναι εντελώς ίδια⁶⁸. Η προσέγγιση αυτή θεμελιώνεται κυρίως στο γεγονός ότι αν ο όρος «όμοια» αφορούσε μόνο τα ακριβώς ίδια προϊόντα, τότε στο κείμενο της συμφωνίας θα είχε χρησιμοποιηθεί η αγγλική φράση «*identical products*» αντί της φράσης «*like products*». Συνεπώς δεν είναι προϋπόθεση να είναι ένα εγχώριο προϊόν ακριβώς ίδιο με το εισαγόμενο προκειμένου να χαρακτηριστούν ως όμοια και να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου III παρ. 2 πρώτη πρόταση.

Δεδομένου ωστόσο, ότι δεν είναι εφικτή η ασφαλής οριοθέτηση της έννοιας των όμοιων προϊόντων με έναν συγκεκριμένο ορισμό που θα καλύπτει γενικές όλες τις επιμέρους περιπτώσεις, προκειμένου να κριθεί αν ένα προϊόν είναι όμοιο με ένα άλλο, είναι αναγκαίο να εξετάζεται κάθε περίπτωση ξεχωριστά. Στο πλαίσιο αυτής της εξέτασης πρέπει να συγκρίνονται τα εγχώρια με τα εισαγόμενα προϊόντα.

Με τη συμβολή της νομολογίας, έχουν αποκρυσταλλωθεί συγκεκριμένα κριτήρια υπό το φως των οποίων πρέπει να εξετάζεται η ύπαρξη ομοιότητας μεταξύ εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων.

Ειδικότερα, πρέπει, ανά περίπτωση, να εξετάζονται τα εξής στοιχεία:

(α) οι τελικές χρήσεις του προϊόντος σε μια δεδομένη αγορά, (β) οι προτιμήσεις και οι συνήθειες των καταναλωτών, (γ) οι ιδιότητες, η φύση και τη ποιότητα του προϊόντος δηλαδή τα φυσικά του χαρακτηριστικά και (δ) η δασμολογική ταξινόμησή του⁶⁹.

Σχετικά με το στοιχείο της τελικής χρήσης των προϊόντων, ενδεικτικά αναφέρεται ότι κρίθηκε στον τομέα των αποσταγμένων αλκοολούχων ποτών, ότι όλα έχουν την ίδια χρήση (*ικανοποίηση δίψας, κοινωνικοποίηση, χαλάρωση, ευχάριστη μέθη*)⁷⁰.

Όσον αφορά το στοιχείο των φυσικών χαρακτηριστικών των εξεταζόμενων προϊόντων, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι το κριτήριο που πρέπει να εφαρμόζεται στο πλαίσιο της διαδικασίας εξέτασης της ύπαρξης ομοιότητας, είναι αν τα προϊόντα είναι εκ φύσεως αρκετά συγγενή, ώστε να είναι δυνατό να συμπεριλαμβάνονται στον κύκλο των όμοιων προϊόντων του άρθρου III παρ. 2 πρώτη πρόταση. Ως εκ τούτου,

⁶⁷ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Mexique - Mesures fiscales concernant les boissons sans alcool et autres boissons, WT/DS308/R 7 Οκτωβρίου 2005, ό.π., παρ. 8.28 και 8.29. Βλ. σχετ. Herdegen M., ό.π., σ. 252.

⁶⁸ Έκθεση Ειδικής Ομάδας, στην υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles, WT/DS396/R, WT/DS403/R, 15 Αυγούστου 2011, παρ. 7.32., <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/403R-01.pdf&Open=True>.

⁶⁹ Βλ. Έκθεση Δευτεροβάθμιου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Japon – Taxes sur les boissons alcooliques, ό.π., σ. 23, Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Canada – Certaines mesures concernant les periodiques, ό.π., παρ. 5.22, και Έκθεση Δευτεροβάθμιου Οργάνου στην ίδια υποθ., ό.π., σ. 24, Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Mexique - Mesures fiscales concernant les boissons sans alcool et autres boissons, ό.π., παρ. 8.28 και 8.29, Έκθεση Δευτεροβάθμιου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles, ό.π., παρ. 113 και 118. Βλ. Herdegen M., ό.π., σ. 253.

⁷⁰ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles, ό.π., παρ. 7.48.

σύμφωνα με την εν λόγω θέση, οποιαδήποτε σημαντική διαφορά στα φυσικά χαρακτηριστικά (όπως λ.χ. η χημική σύνθεση του προϊόντος) είναι αρκετή για να αποκλείσει την ύπαρξη ομοιότητας μεταξύ εγχώριων και εισαγομένων προϊόντων⁷¹.

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι κανένα από τα προαναφερθέντα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, δεν θεωρείται πιο καθοριστικό από τα άλλα, δεν έχει ιδιαίτερη, βαρύνουσα σημασία για τον καθορισμό της ομοιότητας. Μέσω της εξέτασης των στοιχείων αυτών επιχειρείται στην πραγματικότητα να καθοριστεί η φύση και η σημασία της ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ των εγχώριων και των εισαγόμενων προϊόντων. Με άλλα λόγια, ο καθορισμός της έννοιας της ομοιότητας είναι ουσιαστικά καθορισμός της φύσης και της σημασίας μιας ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ προϊόντων⁷².

Αν και τα φυσικά χαρακτηριστικά των προϊόντων συνιστούν ένα από τα στοιχεία σχετικά με τον καθορισμό της ομοιότητας, το γεγονός ότι τα εν λόγω χαρακτηριστικά είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό παρόμοια μεταξύ τους, δεν συνεπάγεται αυτόματα ότι αυτά τα προϊόντα είναι οπωσδήποτε όμοια κατά την έννοια του άρθρου III παρ. 2 πρώτη πρόταση. Για να κριθεί η ύπαρξη αυτής της ομοιότητας πρέπει να εξετάζεται η ανταγωνιστική σχέση μεταξύ τους. Αν ο μεταξύ τους ανταγωνισμός είναι αδύναμος, χαμηλός, μη σημαντικός ή η υποκαταστασιμότητα είναι αδύναμη, χαμηλή, μη σημαντική, δεν γίνεται δεκτό ότι πληρούται η προϋπόθεση της ομοιότητας για την εφαρμογή της παραπάνω διάταξης παρά την ύπαρξη παρόμοιων φυσικών χαρακτηριστικών⁷³.

Αντίθετα, παρά την ύπαρξη διαφορετικών φυσικών χαρακτηριστικών, είναι δυνατό να χαρακτηριστούν τα εξεταζόμενα προϊόντα ως όμοια υπό την προϋπόθεση ότι η επίπτωση των εν λόγω διαφορών στην μεταξύ τους υφιστάμενη ανταγωνιστική σχέση είναι περιορισμένη. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι είναι δυνατό να γίνει δεκτό ότι τα εγχώρια και τα εισαγόμενα προϊόντα είναι όμοια κατά την έννοια του άρθρου III παρ. 2 πρώτη πρόταση, ακόμα και στην περίπτωση που οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιήθηκαν για την παρασκευή τους είναι διαφορετικές, εκτός αν αυτές οι διαφορές επηρεάζουν τα τελικά προϊόντα, έχουν ως αποτέλεσμα την παραγωγή τελικών προϊόντων που δεν είναι παρόμοια ως προς φυσικά τους χαρακτηριστικά⁷⁴.

Το στοιχείο που πρέπει να εξετάζεται είναι αν, ανεξάρτητα από τις πρώτες ύλες με βάση τις οποίες παρασκευάστηκαν τα προϊόντα, υφίσταται ομοιότητα μεταξύ των τελικών προϊόντων. Η έμφαση κατά την εξέταση της ομοιότητας στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου III παρ. 2 πρώτη πρόταση, πρέπει συνεπώς να δίδεται στα φυσικά χαρακτηριστικά των τελικών προϊόντων και όχι στις πρώτες ύλες ή τις

---

⁷¹ Την άποψη αυτή υποστήριξαν οι Φιλιππίνες στην Έφεσή τους στο πλαίσιο της υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles, βλ. Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου, ό.π., παρ. 115.

⁷² Goco J., Non-Discrimination, "Likeness", and Market Definition in World Trade Organization Jurisprudence, *Journal of World Trade* 40 (2006), σ. 315-340.

⁷³ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles. ό.π., παρ. 120.

⁷⁴ *Idem*, παρ. 124-125. Έτσι, απορρίφθηκε ο ισχυρισμός ότι οι διαφορές ως προς τη χημική σύνθεση αλκοολούχων ποτών που επηρεάζουν τη γεύση και το άρωμά τους, αποκλείουν την ύπαρξη ομοιότητας μεταξύ των ποτών που έχουν παρασκευασθεί με βάση καθορισμένες πρώτες ύλες και εκείνων που έχουν παραχθεί με βάση μη καθορισμένες πρώτες ύλες, βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles, ό.π., παρ. 7.80.

μεθόδους παραγωγής που έχουν χρησιμοποιηθεί για την παρασκευή των προϊόντων αυτών⁷⁵.

Το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο⁷⁶ με σαφήνεια κατέληξε στο συμπέρασμα ότι εάν οι διαφορές στις πρώτες ύλες αφήνουν την ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των τελικών προϊόντων ουσιαστικά αμετάβλητη, η ύπαρξη αυτών των διαφορών δεν ακυρώνει υποχρεωτικά τη διαπίστωση της «ομοιότητας» σύμφωνα με το άρθρο III παρ. 2 πρώτη πρόταση. Ο προσδιορισμός του τι είναι "όμοια προϊόντα" κατά την έννοια της διάταξης αυτής δεν επικεντρώνεται αποκλειστικά στα φυσικά χαρακτηριστικά των προϊόντων, αλλά αφορά τη φύση και τη σημασία της μεταξύ τους υφιστάμενης ανταγωνιστικής σχέσης. Συνεπώς, όσο οι διαφορές μεταξύ των προϊόντων, συμπεριλαμβανομένης της διαφοράς στις χρησιμοποιούμενες πρώτες ύλες, αφήνουν την ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των τελικών προϊόντων ουσιαστικά αμετάβλητη, η ύπαρξη αυτών των διαφορών δεν αποκλείει τη διαπίστωση της «ομοιότητας» εάν, λαμβάνοντας υπόψη και εξετάζοντας όλα τα άλλα στοιχεία, είναι δυνατό να κριθεί ότι η σχέση ανταγωνισμού μεταξύ των προϊόντων είναι τέτοια ώστε να δικαιολογείται η διαπίστωση "ομοιότητας" σύμφωνα με το άρθρο III παρ. 2 πρώτη πρόταση⁷⁷.

Έχει ανακύψει το ερώτημα αν ο βαθμός ανταγωνισμού μεταξύ των εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων ή ο βαθμός υποκαταστασιμότητάς τους (ο βαθμός στον οποίο είναι δυνατό να υποκατασταθούν μεταξύ τους) αρκεί να είναι χαμηλός ή αντίθετα πρέπει να είναι υψηλός προκειμένου να χαρακτηριστούν ως όμοια προϊόντα κατά το άρθρο III παρ. 2 πρώτη πρόταση. Το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο συνέβαλε στην αποσαφήνιση του ζητήματος αυτού κρίνοντας ότι ο βαθμός ανταγωνισμού και υποκαταστασιμότητας που απαιτείται σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη, πρέπει να είναι υψηλός και σε κάθε περίπτωση υψηλότερος από το βαθμό που αντιστοιχεί στη διάταξη του άρθρου III παρ. 2, δεύτερη πρόταση⁷⁸. Από την παραπάνω διαπίστωση συνάγεται ότι τόσο για την ανάλυση "ομοιότητας" σύμφωνα με την πρώτη διάταξη όσο και για την ανάλυση του άμεσου ανταγωνισμού και της άμεσης υποκατάστασης, σύμφωνα με τη δεύτερη, είναι αναγκαία η εξέταση της ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ εγχωρίων και εισαγομένων προϊόντων. Πρέπει να επισημανθεί ότι η «ομοιότητα» αποτελεί μια έννοια που αφορά μια πιο περιορισμένη κατηγορία προϊόντων σε σχέση με την κατηγορία που καλύπτει η έννοια «άμεσα ανταγωνιστικά ή υποκαταστάσιμα».

Διευκρινίζεται ότι το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο στις υποθ. *Canada – Certaines mesures concernant les Périodiques* και *Corée – Taxes sur les Boissons alcooliques* είχε συμπεράνει ότι σε περίπτωση που, στο πλαίσιο εξέτασης της ανταγωνιστικής σχέσης, διαπιστώνεται ότι υφίσταται τέλεια υποκαταστασιμότητα μεταξύ των συγκρινόμενων εγχωρίων και εισαγομένων προϊόντων, τότε γίνεται δεκτή η ύπαρξη ομοιότητας κατά την έννοια του άρθρου III παρ. 2 πρώτη πρόταση το οποίο

⁷⁵ Idem, παρ. 7.37. Επίσης βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας, στην υποθ. *Mexique - Mesures fiscales concernant les boissons sans alcool et autres boissons*, ό.π., παρ. 8.131.

⁷⁶ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles*, ό.π., παρ. 125.

⁷⁷ Idem, παρ. 125.

⁷⁸ Idem, παρ. 148.

και θα εφαρμοστεί προκειμένου να αξιολογηθεί η συμβατότητα του εθνικού μέτρου με τη θεμελιώδη ΡΕΜ. Αντίθετα, η ατελής υποκαταστασιμότητα συνεπάγεται την εφαρμογή του άρθρου ΙΙΙ παρ. 2 δεύτερη πρόταση⁷⁹.

Ωστόσο, στην μεταγενέστερη υποθ. *Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles*, αποσαφήνισε ότι στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης της πρώτης πρότασης δεν θα έπρεπε να γίνει δεκτό ότι εμπίπτουν αποκλειστικά μόνο τα προϊόντα μεταξύ των οποίων υφίσταται σχέση τέλει υποκαταστασιμότητας. Μια τέτοια ερμηνεία θα ήταν πολύ περιοριστική καθώς θα ενέτασσε στο ως άνω πεδίο ουσιαστικά μόνο τα πανομοιότυπα, τα απολύτως ίδια προϊόντα. Για το λόγο αυτό, υπό το φως της πρώτης πρότασης θα έπρεπε να εξετάζεται μια εσωτερική φορολογική ρύθμιση που αφορά προϊόντα μεταξύ των οποία υπάρχει σχεδόν τέλεια υποκαταστασιμότητα. Ο όρος «όμοια» καλύπτει συνεπώς τα προϊόντα που σχεδόν τέλεια υποκαταστάσιμα μεταξύ τους. Η δεύτερη πρόταση θα εφαρμόζεται στα προϊόντα μεταξύ των οποίων υφίσταται μικρότερος βαθμός ανταγωνισμού ή υποκαταστασιμότητας⁸⁰.

Επίσης, ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται και η κρίση του Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου σύμφωνα με την οποία το γεγονός ότι τα εγχώρια και τα εισαγόμενα προϊόντα (όπως λ.χ. αποσταγμένα οινοπνευματώδη ποτά) δεν μοιράζονται όλα τα δίκτυα διανομής στο κράτος εισαγωγής, δεν συνιστά απόδειξη ότι ο βαθμός υποκαταστασιμότητας μεταξύ τους είναι τέτοιος ώστε να μην είναι δυνατός ο χαρακτηρισμός τους ως όμοιων προϊόντων κατά την έννοια της πρώτης πρότασης του άρθρου ΙΙΙ παρ. 2. Ειδικότερα, το γεγονός ότι ένα δίκτυο διανομής χρησιμοποιείται μόνο για τα εγχώρια προϊόντα, δεν αρκεί για να διαπιστωθεί ότι τα προϊόντα δεν είναι «όμοια»⁸¹.

Στην υποθ. *Mexique - Mesures fiscales concernant les boissons sans alcool et autres boissons*, η Ειδική Ομάδα έκρινε ότι δεδομένου ότι τόσο η ζάχαρη τεύτλων όσο και η ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο είναι γλυκαντικές ουσίες και, πιο συγκεκριμένα, γλυκαντικές ουσίες που είναι θρεπτικές ή έχουν θερμιδικό περιεχόμενο (σε αντίθεση με τα μη θρεπτικά ή μη θερμιδικά γλυκαντικά, όπως η σακχαρίνη), και οι δύο είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν ως γλυκαντικά στη βιομηχανική παραγωγή διαφόρων προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων των μη αλκοολούχων ποτών και των σιροπιών⁸².

Και η ζάχαρη τεύτλων και η ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο έχουν την ίδια τελική χρήση που συνίσταται στην παραγωγή αναψυκτικών και σιροπιών. Είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί από τους παραγωγούς το ένα ή το άλλο προϊόν, ή οποιοσδήποτε συνδυασμός των δύο, προκειμένου να παρασκευάσουν αναψυκτικά και σιρόπια. Τα συγκεκριμένα προϊόντα δεν έχουν διαφορές ως προς τις φυσικές ιδιότητες και τις τελικές χρήσεις, μπορούν να διανεμηθούν με τον ίδιο τρόπο και οι βιομηχανικοί καταναλωτές (στην περίπτωση αυτή, οι παραγωγοί αναψυκτικών και σιροπιών) μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν εναλλακτικά, δηλαδή το ένα προϊόν αντί για το άλλο⁸³.

⁷⁹ Βλ. παρακ. σ. 25

⁸⁰ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles*, ό.π., παρ. 149. Βλ. σχετ. Herdegen M., ό.π., σ. 254.

⁸¹ *Idem*, παρ. 153.

⁸² Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας, ό.π., παρ. 8.30 – 8-31.

⁸³ *Idem*, παρ. 8.32 – 8.33.

Όσον αφορά το στοιχείο των επιθυμιών και των συνηθειών των καταναλωτών⁸⁴, τις αντιλήψεις και τη συμπεριφορά τους απέναντι στα προϊόντα, δεν υφίσταται κάποια αισθητή διαφορά μεταξύ των δύο προϊόντων. Επιπλέον, για τη συγκεκριμένη τελική χρήση, δηλαδή την παραγωγή αναψυκτικών και σιροπιών, οποιαδήποτε διαφορά στη γεύση μεταξύ ζάχαρης τεύτλων και ζαχαροκάλαμου είναι ακόμη λιγότερο αισθητή. Οι καταναλωτές αναψυκτικών και σιροπιών δεν θα συνειδητοποιούσαν ότι χρησιμοποιήθηκε ο ένας τύπος ζάχαρης και όχι ο άλλος, καθώς η χρήση του ενός ή του άλλου δεν αλλοιώνει τη γεύση του προϊόντος και δεν αναφέρεται συνήθως στην ετικέτα του αναψυκτικού ή του σιροπιού⁸⁵.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω στοιχεία, κρίθηκε ότι η ζάχαρη από τεύτλα και η ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο είναι "όμοια προϊόντα" κατά την έννοια του άρθρου III παρ. 2, πρώτη πρόταση, ως γλυκαντικά για την παραγωγή αναψυκτικών και σιροπιών.

Σε άλλη υπόθεση κρίθηκε επίσης ότι η εισαγόμενη βενζίνη και η εγχώρια ήταν χημικά πανομοιότυπες, είχαν εξ ορισμού ακριβώς τα ίδια φυσικά χαρακτηριστικά, τις ίδιες τελικές χρήσεις και ήταν πλήρως εναλλάξιμες⁸⁶.

Όσον αφορά το στοιχείο της δασμολογικής ταξινόμησης έχει γίνει δεκτό ότι η εν αυτή θα μπορούσε να αποτελεί μια χρήσιμη ένδειξη για τη διαπίστωση της ύπαρξης ομοιότητας μόνο στην περίπτωση που θα ήταν επαρκώς λεπτομερές⁸⁷. Δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι πληρούται η προϋπόθεση αυτή στην περίπτωση που όλα τα προϊόντα όπως λ.χ. τα αποσταγμένα ποτά ανεξάρτητα από τις πρώτες ύλες που χρησιμοποιήθηκαν για την παρασκευή τους, υπάγονται σε μια τετραψήφια κλάση, δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή η γκάμα των εν λόγω προϊόντων είναι πολύ ευρεία. Συνεπώς, δεν είναι εφικτό να εξαχθούν ασφαλή συγκεκριμένα συμπεράσματα ως προς το αν τα επίμαχα αγαθά είναι «όμοια»⁸⁸.

Ο προσδιορισμός της «ομοιότητας» σύμφωνα με την πρώτη πρόταση του άρθρου III: 2 της GATT 1994 θα πρέπει να γίνεται κατά περίπτωση. Είναι συνεπώς δυνατό δύο προϊόντα (λ.χ. οινοπνευματώδη ποτά) να θεωρούνται "όμοια" από τους καταναλωτές σε μια συγκεκριμένη αγορά, χωρίς όμως αυτό να συνεπάγεται υποχρεωτικά ότι θα θεωρούνται από τους καταναλωτές ως "όμοια προϊόντα" σε μια άλλη αγορά. Σύμφωνα με το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό όργανο, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν δύο προϊόντα είναι «όμοια» κατά την έννοια του άρθρου III παρ.2

⁸⁴ Iacovides M., *Marginal Consumers, Marginalized Economics: Whose Tastes and Habits Should the WTO Panels and Appellate Body, Consider When Assessing 'Likeness'?* Journal of World Trade 48 (2014), σ. 323-349.

⁸⁵ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *Mexique - Mesures fiscales concernant les boissons sans alcool et autres boissons* ό.π., παρ. 8.34.

⁸⁶ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *Etats-Unis - Normes concernant l'essence nouvelle et ancienne formules*, WT/DS2/R, 29 Ιανουαρίου 1996, παρ. 6.7 – 6.9.

⁸⁷ Έκθεση Δευτεροβάθμιου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Japon – Taxes sur les boissons alcooliques*, ό.π., σ. 24.

⁸⁸ Όπως έκρινε το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο, η κλάση HS 2208, η οποία συγκεντρώνει όλα τα αποσταγμένα οινοπνευματώδη ποτά καθώς και άλλα ουδέτερα ποτά και αρώματα που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση ή βιομηχανική χρήση, δεν αποτελεί δασμολογική κατάταξη επαρκώς λεπτομερή ώστε να αποτελεί ένδειξη «ομοιότητας», εντός των τύπων αποστάγματος οινοπνευματώδη ποτά, μεταξύ εγχώριων αποσταγμένων οινοπνευματωδών ποτών από καθορισμένα υλικά και εισαγόμενων αποσταγμένων αποσταγμάτων από μη καθορισμένα υλικά, βλ. Έκθεση στην υποθ. *Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles*, ό.π., παρ. 161.

πρώτη πρόταση, πρέπει να εξετασθεί η φύση και η έκταση της ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ των προϊόντων, που θα εξαρτηθούν από την αγορά στην οποία αυτά τα προϊόντα είναι ανταγωνιστικά⁸⁹.

B. Η διακριτική φορολογική μεταχείριση των όμοιων με τα εγχώρια εισαγομένων προϊόντων

Η διάταξη του άρθρου III παρ. 2 πρώτη πρόταση ορίζει ότι η φορολογία πάσης φύσεως που πλήττει άμεσα ή έμμεσα τα εισαγόμενα προϊόντα δεν επιτρέπεται να είναι υψηλότερη της φορολογίας που επιβάλλεται στα όμοια εγχώρια προϊόντα. Όπως έχει αναλυθεί και αποσαφηνιστεί, αναφέρεται τόσο σε φόρους ή άλλες εσωτερικές επιβαρύνσεις που πλήττουν τα προϊόντα «άμεσα ή έμμεσα» όσο και σε προϊόντα που υπόκεινται «άμεσα ή έμμεσα» σε φόρους ή άλλες εσωτερικές επιβαρύνσεις οποιασδήποτε φύσης. Η διάταξη αυτή συνεπώς απαιτεί να υπάρχει σχέση, έστω και έμμεση, μεταξύ των φόρων ή άλλων εσωτερικών επιβαρύνσεων, αφενός, και του προϊόντος που φορολογείται, αφετέρου. Η φράση «άμεσα ή έμμεσα» δεν εξαλείφει την ανάγκη ύπαρξης μιας τέτοιας σχέσης⁹⁰.

Προφανώς η επιβολή στα εισαγόμενα προϊόντα (μετά το εκτελωνισμό τους) εσωτερικών φόρων υψηλότερων σε σχέση με τα εγχώρια προϊόντα εισάγει διάκριση και διαμορφώνει καθεστώς έμμεσης προστασίας που ευνοεί την προώθηση στην εγχώρια αγορά των εγχώριων εις βάρος των εισαγόμενων. Καλύπτονται από τη ΡΕΜ κυρίως φόροι όπως ΦΠΑ, ειδικοί φόροι κατανάλωσης κ.λπ. Όπως ορθά υπογραμμίζεται ασυμβίβαστη με το άρθρο III παρ. 2 είναι όχι μόνο η φορολόγηση ενός προϊόντος με εσωτερικό φόρο με υψηλότερο φορολογικό συντελεστή όταν πρόκειται μόνο για εισαγόμενο προϊόν και όχι για εγχώριο αλλά και η εφαρμογή συστήματος υπολογισμού της φορολογητέας αξίας που είναι ευνοϊκότερο για τα εγχώρια και συνεπώς δυσμενέστερο για τα εισαγόμενα⁹¹.

Αποσαφηνίζεται ότι ένα μέλος παραβιάζει το άρθρο III παρ. 2 ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία η φορολογία που επιβάλλει στα εισαγόμενα προϊόντα είναι πολύ λίγο υψηλότερη σε σχέση με την επιβαλλόμενη στα εγχώρια. Όπως έχει κριθεί, η προβλεπόμενη από το άρθρο III παρ. 2 πρώτη πρόταση, απαγόρευση της επιβολής διαφορετικών φόρων που εισάγουν διακρίσεις δεν εξαρτάται από την ύπαρξη επιπτώσεων στις εμπορικές συναλλαγές ούτε είναι δυνατό να δικαιολογηθεί δυνάμει ρήτρας σχετικής με ελάχιστες ποσότητες⁹². Το γεγονός ότι ένα πολύ μικρό ποσοστό των εγχώριων προϊόντων θα επωφεληθεί της εφαρμογής χαμηλότερου φορολογικού συντελεστή δεν μπορεί να δικαιολογήσει την επιβολή υψηλότερων εσωτερικών φόρων στα εισαγόμενα αγαθά από ό,τι στα ανταγωνιστικά εγχώρια προϊόντα. Με άλλα λόγια, μια αλλαγή στην ανταγωνιστική σχέση αντίθετη προς τη διάταξη του άρθρου III παρ. 2, πρέπει να θεωρηθεί αυτόματα ότι επιφέρει ακύρωση ή ελάττωση των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από τη GATT ακόμα κι αν στη συγκεκριμένη

⁸⁹ Idem, παρ. 168. Βλ. Herdegen M., ό.π., σ. 256.

⁹⁰ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Mexique - Mesures fiscales concernant les boissons sans alcool et autres boissons, ό.π., παρ. 8.42.

⁹¹ Βλ. Στεφάνου/Γκόρτσο, ό.π., σ. 64.

⁹² Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Japon - Taxes sur les boissons alcooliques, ό.π., σ. 26 όπου και υποσημ. 51.

περίπτωση έχει διαπιστωθεί ότι το επίμαχο εθνικό μέτρο δεν έχει επιπτώσεις στις συναλλαγές ή έχει ασήμαντες, αμελητέες. Η υποχρέωση για παροχή εθνικής μεταχείρισης βαρύνει συνεπώς ένα μέλος και στις περιπτώσεις που οι ποσότητες εγχώριας παραγωγής που υπόκειται σε χαμηλότερη φορολογία είναι ελάχιστες.

Κρίνεται αναγκαίο να αναφερθεί ότι ένα μέλος που δεν επιβάλλει δασμούς κατά την εισαγωγή ενός προϊόντος από άλλο μέλος ή επιβάλλει χαμηλούς δασμούς, δεν επιτρέπεται στη συνέχεια να επιδιώξει να παρεμποδίσει ή να περιορίσει την προώθηση στην αγορά του, του συγκεκριμένου προϊόντος επιβάλλοντας διακριτική φορολογική μεταχείριση σε βάρος του. Με άλλα λόγια δεν είναι δυνατό μια τέτοια άνιση μεταχείριση να λειτουργήσει στην πράξη ως εργαλείο υπονόμησης ή ακύρωσης των δασμολογικών παραχωρήσεων στις οποίες έχει προβεί το κράτος εισαγωγής. Δεν μπορεί αυτή η μεταχείριση να αποτελέσει στην ουσία συμπλήρωμα των (χαμηλών) δασμών ή να επιτελέσει τον προστατευτικό ρόλο που θα επιτελούσε ο δασμός αν επιβαλλόταν. Καταρχήν, συνεπώς, με την εφαρμογή του άρθρου III, γενικότερα, επιδιώκεται να διασφαλιστεί ότι ένα μέλος δεν θα καταφύγει στην λήψη εσωτερικών μέτρων όπως είναι και η εσωτερική φορολογία για να υπονομεύσει τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει στο δασμολογικό τομέα. Ωστόσο, όπως έχει αποσαφηνιστεί, η υποχρέωση ίσης μεταχείρισης δεν περιορίζεται μόνο στα προϊόντα για τα οποία έχουν αναληφθεί δασμολογικές δεσμεύσεις αλλά έχει γενική εμβέλεια καλύπτοντας και εκείνα που δεν αποτελούν αντικείμενο δασμολογικών παραχωρήσεων⁹³. Με άλλα λόγια, η προστασία που παρέχει το άρθρο III δεν περιορίζεται στα προϊόντα που υπόκεινται σε δασμολογικές παραχωρήσεις βάσει του άρθρου II της GATT 1994. Η υποχρέωση ίσης μεταχείρισης απαγορεύει γενικά σε ένα μέλος να καταφύγει στην εφαρμογή εσωτερικών επιβαρύνσεων και άλλων ρυθμιστικών μέτρων προκειμένου να παρέχει προστασία στην εγχώρια παραγωγή⁹⁴.

3.2.3.2. Η υποχρέωση ίσης μεταχείρισης των άμεσα ανταγωνιστικών ή άμεσα υποκαταστάσιμων προϊόντων υπό το φως του άρθρου III παρ. 2 δεύτερη πρόταση

Σε περίπτωση κατά την οποία δεν πληρούνται η πρώτη ως άνω προϋπόθεση της ομοιότητας των εγχώριων με τα εισαγόμενα προϊόντα, προφανώς δεν είναι δυνατή η εφαρμογή της διάταξης της πρώτης πρότασης, οπότε απαιτείται να διενεργηθεί περαιτέρω έλεγχος με αντικείμενο να κριθεί αν μπορεί να εφαρμοσθεί η διάταξη της δεύτερης πρότασης και να διαπιστωθεί αν το εσωτερικό μέτρο του κράτους εισαγωγής συνιστά παραβίαση της εν λόγω διάταξης.

Για να κριθεί αν το μέτρο αυτό είναι ασυμβίβαστο με την επίμαχη διάταξη και συνεπώς αν το κράτος που το θέσπισε και εφάρμοσε παραβίασε την υποχρέωση για ίση μεταχείριση, πρέπει, σε κάθε επιμέρους περίπτωση, να εξετάζεται αν συντρέχουν οι περιστάσεις-προϋποθέσεις που έχουν ταυτοποιηθεί νομολογιακά⁹⁵.

⁹³ Herdegen M., ό.π., 2020, σ. 250-251.

⁹⁴ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Japon – Taxes sur les boissons alcooliques, ό.π., σ. 19-20.

⁹⁵ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Japon – Taxes sur les boissons alcooliques, ό.π., σ. 28, Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Mexique - Mesures fiscales concernant les boissons sans alcool et autres boissons, ό.π., παρ. 8.66, Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Indonesie

Συγκεκριμένα, αντικείμενο της εξέτασης αυτής είναι

Πρώτον, εάν τα εισαγόμενα και τα εγχώρια προϊόντα είναι άμεσα ανταγωνιστικά προϊόντα ή άμεσα υποκαταστάσιμα προϊόντα που ανταγωνίζονται μεταξύ τους

Δεύτερον, εάν τα εισαγόμενα προϊόντα και τα εγχώρια προϊόντα που είναι άμεσα ανταγωνιστικά ή υποκαταστάσιμα, υπόκεινται ή δεν υπόκεινται σε παρόμοιο φόρο

Τρίτον, εάν η ανόμοια φορολογία των εισαγόμενων προϊόντων και των άμεσα ανταγωνιστικών ή υποκαταστάσιμων εγχώριων προϊόντων εφαρμόζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να προστατεύεται η εγχώρια παραγωγή.

Α. Η προϋπόθεση του άμεσου ανταγωνισμού ή της άμεσης υποκαταστασιμότητας μεταξύ εγχωρίων και εισαγόμενων προϊόντων

Στην έκθεσή του στην υποθ. *Japon - Taxes sur les Boissons Alcooliques*, το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο αποσαφήνισε ότι, προκειμένου να καθοριστεί αν τα εγχώρια και τα εισαγόμενα προϊόντα είναι άμεσα ανταγωνιστικά ή άμεσα υποκαταστάσιμα κατά την έννοια του άρθρου III παρ. 2 δεύτερη πρόταση, είναι αναγκαίο κάθε περίπτωση να εξετάζεται ξεχωριστά⁹⁶.

Δεν αρκεί αντικείμενο της ανάλυσης αυτής να είναι μόνο ζητήματα που σχετίζονται με τα φυσικά χαρακτηριστικά, τις κοινές τελικές χρήσεις και την δασμολογική ταξινόμηση των προϊόντων. Πρέπει οπωσδήποτε να εξετάζεται και η "αγορά". Οι εμπορικές συμφωνίες του ΠΟΕ και μεταξύ αυτών και η GATT 1994 αφορούν τις αγορές. Ως εκ τούτου είναι αναγκαίο να θεωρείται ο ανταγωνισμός στις σχετικές αγορές ως ένα από τα μέσα καθορισμού της ευρύτερης κατηγορίας προϊόντων που μπορούν να χαρακτηριστούν ως "άμεσα ανταγωνιστικά ή υποκατάστατα προϊόντα"⁹⁷. Το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο ορθά επισήμανε στην υποθ. *Corée - Taxes sur les Boissons alcooliques* ότι το πλαίσιο της ανταγωνιστικής σχέσης είναι αναγκαστικά η αγορά αφού είναι ο τόπος όπου οι καταναλωτές επιλέγουν μεταξύ διαφορετικών προϊόντων⁹⁸.

Στην υποθ. *Philippines - Taxes sur les spiritueux distilles*, το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο καθόρισε το κριτήριο υπό το φως του οποίου θα έπρεπε να εξετάζεται η σχέση μεταξύ των επίμαχων εγχωρίων και εισαγόμενων προϊόντων προκειμένου να διαπιστώνεται εάν αυτά είναι "άμεσα ανταγωνιστικά ή άμεσα υποκαταστάσιμα" κατά την έννοια της δεύτερης πρότασης του άρθρου III παρ. 2. Συγκεκριμένα, αντικείμενο της εξέτασης είναι η άμεση ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των σχετικών προϊόντων σε μια καθορισμένη αγορά, δηλαδή ο βαθμός στον οποίο οι

– Certaines mesures affectant l'industrie automobile, ό.π., παρ. 14.103, Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Philippines - Taxes sur les spiritueux distilles*, ό.π., παρ. 195, Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Corée - Taxes sur les Boissons alcooliques*, WT/DS75/AB/R WT/DS84/AB/R, 18 Ιανουαρίου 1999, παρ. 107, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/75abr.pdf&Open=True>.

⁹⁶ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Japon - Taxes sur les boissons alcooliques*, ό.π., σελ. 28.

⁹⁷ *Idem*, σελ. 29. Βλ. σχετ. Herdegen M., ό.π., σ. 257.

⁹⁸ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Corée - Taxes sur les Boissons alcooliques*, ό.π., παρ. 114.

καταναλωτές είναι πρόθυμοι να χρησιμοποιήσουν τα διαφορετικά προϊόντα για να καλύψουν τις ίδιες ή παρόμοιες ανάγκες⁹⁹. Η έμφαση πρέπει να δίδεται στην ανάλυση του τρόπου με τον οποίο αυτά τα προϊόντα σχετίζονται μεταξύ τους στην αγορά και η ανάλυση πρέπει να λαμβάνει, σε κάθε περίπτωση, υπόψη ότι η ως άνω διάταξη δεν ρυθμίζει καταστάσεις στις οποίες τα προϊόντα είναι απλά "έμμεσα ανταγωνιστικά", αλλά αποκλειστικά καταστάσεις στις οποίες υφίσταται άμεσος ανταγωνισμός μεταξύ τους.

Σύμφωνα με το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο για να διαπιστωθεί αν πληρούται η πρώτη προϋπόθεση προκειμένου να κριθεί ένα εθνικό μέτρο αντίθετο προς την προαναφερθείσα διάταξη, είναι αναγκαίο να καθοριστεί αν ο ανταγωνισμός μεταξύ εισαγόμενων και εγχώριων αγαθών στην αγορά του κράτους εισαγωγής είναι *αρκετά άμεσος* διότι μόνο στην περίπτωση αυτή είναι δυνατός ο χαρακτηρισμός των εν λόγω προϊόντων ως άμεσα ανταγωνιστικών ή άμεσα υποκαταστάσιμων¹⁰⁰.

Όταν λέμε ότι ένα προϊόν είναι "άμεσα" ανταγωνιστικό με ένα άλλο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι αναφερόμαστε στην ύπαρξη ενός βαθμού εγγύτητας στην μεταξύ τους ανταγωνιστική σχέση¹⁰¹. Το ερώτημα που ανακύπτει είναι σε ποιά περίπτωση υφίσταται αυτός ο απαιτούμενος βαθμός ανταγωνισμού. Έχει αποσαφηνιστεί ότι πρέπει τα εισαγόμενα και τα εγχώρια προϊόντα να χαρακτηρίζονται από *σημαντικό, υψηλό βαθμό υποκαταστασιμότητας*¹⁰². Τέτοια περίπτωση συντρέχει όταν τα εισαγόμενα και τα εγχώρια προϊόντα είναι "εναλλάξιμα" ή παρέχουν εναλλάξιμα μέσα για την ικανοποίηση μιας συγκεκριμένης ανάγκης ή επιθυμίας¹⁰³. Αντίθετα, δεν απαιτείται να διαπιστώνεται σχεδόν τέλειος βαθμός ανταγωνισμού ή υποκαταστασιμότητας, δεδομένου ότι σε τέτοια περίπτωση θα εφαρμοζόταν η πρώτη πρόταση του άρθρου III παρ. 2.

Για να κριθεί συνεπώς αν συντρέχει η πρώτη εκ των προαναφερθεισών τριών περιστάσεων, πρέπει να καθορίζεται ο βαθμός ή το μέτρο στο οποίο τα εγχώρια αγαθά βρίσκονται σε άμεσο ανταγωνισμό με τα εισαγόμενα στην αγορά του κράτους που εφαρμόζει τις εσωτερικές φορολογικές ρυθμίσεις. Για το σκοπό αυτό, η ανάλυση πρέπει να επικεντρώνεται περισσότερο στην φύση και την ποιότητα της ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ των αγαθών. Δεν είναι συνεπώς αναγκαίο να αποδεικνύεται με ποσοτικούς όρους και στοιχεία η ύπαρξη συγκεκριμένου βαθμού ανταγωνισμού. Όπως χαρακτηριστικά έχει διευκρινιστεί, πρέπει να αποφεύγουμε να βασιζόμαστε υπερβολικά στις ποσοτικές αναλύσεις της ανταγωνιστικής σχέσης δεδομένου ότι η ελαστικότητα μεταξύ των τιμών δεν αποτελεί τον καθοριστικό, τον αποφασιστικό παράγοντα προκειμένου να κριθεί εάν δύο προϊόντα είναι άμεσα ανταγωνιστικά ή υποκαταστάσιμα¹⁰⁴.

---

⁹⁹ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles, ό.π., παρ. 204.

¹⁰⁰ Idem, παρ. 205.

¹⁰¹ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Corée – Taxes sur les Boissons alcooliques, ό.π., παρ. 116.

¹⁰² ¹⁰² Idem, παρ. 118. Επίσης βλ. Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Canada – Périodiques, ό.π., σ. 31,

¹⁰³ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Corée – Taxes sur les Boissons alcooliques, ό.π., παρ. 115.

¹⁰⁴ Idem, παρ. 130-131 και 134. Επίσης βλ. Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Japon – Taxes sur les boissons alcooliques, ό.π., σελ. 29.

Αυτή η άμεση ανταγωνιστική σχέση, συνδεόμενη με ομοιότητες μεταξύ εισαγόμενων και εγχώριων αγαθών όσον αφορά τις ιδιότητες, τη φύση και την ποιότητά τους, τις τελικές χρήσεις, τη δασμολογική ταξινόμηση, πρέπει να θεωρούνται ως επαρκή στοιχεία ότι αυτά τα προϊόντα είναι "άμεσα ανταγωνιστικά ή υποκαταστάσιμα" κατά την έννοια της δεύτερης πρότασης του άρθρου III παρ. 2¹⁰⁵. Είναι αναγκαίο η σχετική κρίση για την ύπαρξη της ως άνω σχέσης, να συμπεριλαμβάνει σύγκριση των φυσικών χαρακτηριστικών, των τελικών χρήσεων, των δικτύων διανομής και των τιμών αυτών των προϊόντων¹⁰⁶.

Αντίθετα δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι υφίσταται άμεση ανταγωνιστική σχέση μεταξύ δύο προϊόντων σε μια δεδομένη αγορά όταν διαπιστώνεται απόλυτη, πλήρης κατάτμηση της αγοράς με την έννοια ότι αυτά πωλούνται σε δύο εντελώς ξεχωριστά και διακριτά τμήματα. Τέτοια περίπτωση συντρέχει όταν, εξαιτίας των μεγάλων διαφορών στις τιμές των εν λόγω προϊόντων σε συνδυασμό με την ανισότητα εισοδήματος στην αγορά του κράτους εισαγωγής, οι καταναλωτές εμποδίζονται να αγοράζουν τα πιο ακριβά εισαγόμενα προϊόντα με αποτέλεσμα να χωρίζεται η αγορά σε δύο τμήματα στο ένα εκ των οποίων πωλούνται μόνο τα φθηνά εγχώρια αγαθά ενώ στο άλλο μόνο τα ακριβά εισαγόμενα.

Ωστόσο όταν αποδεικνύεται ότι υπάρχει αλληλεπικάλυψη τιμών των εισαγομένων και των εγχώριων προϊόντων και μάλιστα αυτή η αλληλεπικάλυψη δεν είναι "εξαιρετική" αλλά στην πραγματικότητα υφίσταται τόσο για ακριβά όσο και για φθηνά προϊόντα., συνάγεται ότι η αγορά δεν είναι πλήρως κατακερματισμένη και ότι έστω σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει ανταγωνισμός τιμών μεταξύ της μιας και της άλλης κατηγορίας προϊόντων¹⁰⁷. Με άλλα λόγια ακόμα και στην περίπτωση που πράγματι διαπιστώνεται ότι η μεγάλη πλειοψηφία των καταναλωτών δεν έχουν πρόσβαση στα ακριβά εισαγόμενα προϊόντα, εντούτοις το γεγονός ότι έστω μια μερίδα μπορεί να αγοράζει επίσης αυτά τα προϊόντα, τουλάχιστον σε ειδικές περιστάσεις, αποκλείει την ύπαρξη εντελώς κατατμημένης σε δύο ξεχωριστά τμήματα αγοράς. Είναι συνεπώς κρίσιμο επομένως τουλάχιστον ένα τμήμα της αγοράς να έχει πρόσβαση και στις δύο κατηγορίες προϊόντων, τόσο στα εισαγόμενα όσο και στα εγχώρια.

Όπως έχει αποσαφηνιστεί, το άρθρο III της GATT 1994 δεν καλύπτει μόνο μερικές ή τις περισσότερες περιπτώσεις άμεσου ανταγωνισμού αλλά όλες τις περιπτώσεις. Ως εκ τούτου, δεν είναι αναγκαίο να υπάρχει ανταγωνιστική σχέση μεταξύ εγχωρίων και εισαγομένων προϊόντων στο σύνολο της αγοράς προκειμένου να κριθεί ότι ένα εσωτερικό μέτρο είναι ασυμβίβαστο με τη διάταξη του άρθρου III παρ. 2 δεύτερη πρόταση. Αντίθετα, είναι αναγκαία η ύπαρξη πραγματικού άμεσου ανταγωνισμού σε τουλάχιστον ένα τμήμα αυτής της αγοράς¹⁰⁸. Όπως επισημάνθηκε ο πραγματικός ανταγωνισμός μεταξύ εγχωρίων και εισαγομένων αγαθών έστω σε ένα

¹⁰⁵ Έκθεση Ειδικής Ομάδας υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles, ό.π, παρ. 7.127, 7.131, 7.133 - 7.134, 7.135 και 7.137.

¹⁰⁶ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. Corée – Taxes sur les Boissons alcooliques, παρ. 10.42 και 10.98.

¹⁰⁷ Έκθεση Ειδικής Ομάδας υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles, ό.π, παρ. 7.118. Βλ. επίσης Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού οργάνου στην ίδια υποθ., ό.π., παρ. 215.

¹⁰⁸ Idem, παρ. 7.119-7.120.

τμήμα της αγοράς αρκεί για να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι αυτά τα αγαθά είναι επιδεικτικά υποκατάστασης στη συγκεκριμένη αγορά¹⁰⁹.

Εξάλλου, για να θεωρηθούν τα προϊόντα ως «άμεσα ανταγωνιστικά», δεν είναι αναγκαίο ούτε να το ένα προσφερόμενο προϊόν να μπορεί να αγοράζεται με την ίδια συχνότητα με το άλλο προσφερόμενο προϊόν ούτε να αγοράζεται με βάση το ίδιο σύνολο αναγκών και επιθυμιών. Δεν απαιτείται όσο συχνά οι καταναλωτές επιλέγουν και αγοράζουν το εγχώριο αγαθό τόσο συχνά να επιλέγουν και το εισαγόμενο. Με άλλα λόγια δεν απαιτείται η φύση και η συχνότητα της αγοραστικής συμπεριφοράς των καταναλωτών να είναι εντελώς ίδια, πανομοιότυπη. Όπως έχει επισημανθεί εάν συνέβαινε αυτό, η ανταγωνιστική σχέση μεταξύ εισαγόμενων και εγχώριων προϊόντων σε μια δεδομένη αγορά θα αξιολογούνταν μόνο με βάση τις τρέχουσες προτιμήσεις των καταναλωτών¹¹⁰. Σύμφωνα με το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο στην υποθ. *Corée – Taxes sur les Boissons alcooliques*, δεδομένου ότι ο ανταγωνισμός στην αγορά είναι μια δυναμική και εξελισσόμενη διαδικασία¹¹¹, η διατύπωση του όρου "άμεσα ανταγωνιστικά ή υποκαταστάσιμα" σημαίνει ότι η σχέση ανταγωνισμού μεταξύ προϊόντων δεν πρέπει να αναλύεται αποκλειστικά με αναφορά στις τρέχουσες προτιμήσεις των καταναλωτών¹¹². Ο όρος «υποκαταστάσιμα» υποδηλώνει ότι μπορεί να υπάρχει η απαιτούμενη σχέση μεταξύ προϊόντων που δεν θεωρούνται μια δεδομένη χρονική στιγμή από τους καταναλωτές ως υποκατάστατα το ένα του άλλου, αλλά τα οποία είναι πιθανό να υποκατασταθούν μεταξύ τους¹¹³.

Το να απαιτείται η συχνότητα και τη φύση των αποφάσεων αγοράς από τους καταναλωτές να είναι οι ακριβώς ίδιες για τα εγχώρια και τα εισαγόμενα αγαθά δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τη λανθάνουσα ζήτηση για τα εισαγόμενα αγαθά στην αγορά του κράτους εισαγωγής¹¹⁴. Για αυτό, προκειμένου να καθορίζεται εάν τα εισαγόμενα και τα εγχώρια προϊόντα παρέχουν «εναλλάξιμα μέσα για την ικανοποίηση μιας συγκεκριμένης ανάγκης στο ως άνω κράτος, πρέπει να εξετάζεται τόσο η λανθάνουσα ζήτηση όσο και η υπάρχουσα ή υφιστάμενη (διαπιστωμένη) ζήτηση των εισαγομένων αγαθών.

Η ανάλυση βάσει του άρθρου III παρ. 2 δεύτερη πρόταση θα πρέπει να εξαρτάται περισσότερο από το αν υπάρχουν στοιχεία που να δείχνουν ότι οι καταναλωτές είναι διατεθειμένοι ή μπορεί να είναι διατεθειμένοι να χρησιμοποιήσουν διαφορετικά προϊόντα για να καλύψουν τις ίδιες ή παρόμοιες ανάγκες¹¹⁵.

B. Η προϋπόθεση της διαφορετικής φορολογίας των εισαγομένων σε σχέση με τα εγχώρια προϊόντα

---

¹⁰⁹ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού οργάνου στην υποθ. *Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles*, ό.π., παρ. 222.

¹¹⁰ *Idem*, παρ. 218

¹¹¹ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού οργάνου, παρ. 114.

¹¹² Βλ. σχετ. *Herdegen M.*, ό.π., σ. 255-256.

¹¹³ *Idem*, παρ. 114.

¹¹⁴ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού οργάνου στην υποθ. *Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles*, ό.π., παρ. 218.

¹¹⁵ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles*, ό.π., παρ. 7.121 και Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην ίδια υποθ., ό.π. παρ. 225.

Καταρχάς πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η αναφερόμενη στην δεύτερη πρόταση του άρθρου III παρ. 2 φράση "δεν υπόκεινται σε παρόμοιο φόρο»" δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως έχουσα την ίδια σημασία με τη φράση "υψηλότερο από" της πρώτης πρότασης της ως άνω διάταξης¹¹⁶. Η φράση "υψηλότερο από" σημαίνει οποιοδήποτε ποσό φόρου στα εισαγόμενα προϊόντα που είναι μεγαλύτερος από τον φόρο που επιβάλλεται στα όμοια εγχώρια προϊόντα. Αν οι δύο φράσεις ερμηνεύονταν με τον ίδιο τρόπο, τότε θα αναιρείτο η ύπαρξη οποιασδήποτε διάκρισης μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης πρότασης του άρθρου III παρ. 2.

Είναι πιθανό το ποσό του πρόσθετου φόρου να επιβαρύνει περισσότερο τα εισαγόμενα προϊόντα παρά τα εγχώρια προϊόντα που είναι "άμεσα ανταγωνιστικά ή υποκαταστάσιμα" χωρίς αυτό να είναι αρκετό για να συνάγεται στην συγκεκριμένη περίπτωση ότι αυτά τα προϊόντα δεν υπόκεινται σε παρόμοιο φόρο για τους σκοπούς της εφαρμογής της δεύτερης πρότασης του άρθρου III παρ. 2¹¹⁷.

Σε κάθε περίπτωση προϋπόθεση για να τεκμαίρεται ότι τα προϊόντα δεν υπόκεινται σε όμοια φορολογία σε μια δεδομένη περίπτωση είναι η διαφορά της φορολογίας να είναι σημαντική και όχι αμελητέα¹¹⁸. Το ερώτημα αν η διαφορά αυτή είναι αμελητέα ή όχι πρέπει να εξετάζεται και να αποσαφηνίζεται κατά περίπτωση. Προκειμένου να κριθεί ότι τα προϊόντα δεν υπόκεινται σε παρόμοιο φόρο", η φορολογική επιβάρυνση για τα εισαγόμενα προϊόντα πρέπει να είναι μεγαλύτερη σε σχέση με την επιβάρυνση επί των άμεσα ανταγωνιστικών ή άμεσα υποκαταστάσιμων εγχωρίων προϊόντων και, σε κάθε περίπτωση, αυτή η μεγαλύτερη επιβάρυνση πρέπει να υπερβαίνει ένα ελάχιστο επίπεδο¹¹⁹.

Γ. Η προϋπόθεση της εφαρμογής της διαφορετικής φορολογίας για προστατευτικούς σκοπούς

Το αν η διαφορετική φορολογία παρέχει προστασία στην εθνική παραγωγή δεν αποτελεί ζήτημα πρόθεσης, αλλά εφαρμογής του επίμαχου μέτρου. Δεν είναι αναγκαίο να εντοπίζονται και να ταυτοποιούνται οι λόγοι που οδηγούν συχνά τις αρμόδιες αρχές του κράτους εισαγωγής να εφαρμόσουν διαφορετική φορολογία και να αξιολογείται η σχετική σημασία αυτών των λόγων προκειμένου να καθοριστεί η πρόθεσή τους. Αν το υπό εξέταση φορολογικό μέτρο εφαρμόζεται στα εισαγόμενα ή εγχώρια προϊόντα με τρόπο που προστατεύει την εγχώρια παραγωγή, τότε δεν έχει σημασία το γεγονός ότι μπορεί να μην υπήρχε στο σχεδιασμό των εθνικών αρχών που επέβαλαν το εν λόγω μέτρο, η πρόθεση εφαρμογής πολιτικής προστατευτισμού έναντι των ξένων προϊόντων. Δεν έχει σημασία το επιχείρημα ότι ο προστατευτισμός δεν ήταν ο επιδιωκόμενος στόχος από τη στιγμή που το συγκεκριμένο φορολογικό μέτρο εφαρμόζεται στα εισαγόμενα ή εγχώρια προϊόντα με τέτοιο τρόπο που να

¹¹⁶ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Japon – Boissons Alcooliques, ό.π., σελ. 30.

¹¹⁷ Idem, σελ. 31.

¹¹⁸ Idem, σελ. 31.

¹¹⁹ Σύμφωνα με το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο «*cette charge doit être plus que de minimis*», ό.π., σελ. 31.

προστατεύει την εγχώρια παραγωγή. Είναι συνεπώς σαφές ότι το κρίσιμο ζήτημα είναι ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται το εν λόγω μέτρο¹²⁰.

Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν ένα συγκεκριμένο φορολογικό μέτρο εφαρμόζεται κατά τρόπο που παρέχει προστασία στα εγχώρια προϊόντα, είναι δυνατόν να εξεταστούν αντικειμενικά τα κριτήρια στα οποία βασίζεται αυτό, η δομή του και η γενική εφαρμογή του¹²¹.

Είναι απαραίτητο στο πλαίσιο αυτό να πραγματοποιηθεί μια ολοκληρωμένη και αντικειμενική ανάλυση της δομής του εν λόγω μέτρου και του τρόπου με τον οποίο εφαρμόζεται στα εγχώρια προϊόντα σε σύγκριση με τα εισαγόμενα προϊόντα¹²². Αν και είναι αλήθεια ότι ο στόχος ενός μέτρου μπορεί να μην είναι εύκολο να προσδιοριστεί, η εφαρμογή του μέτρου αυτού για προστατευτικούς σκοπούς μπορεί ωστόσο να καθοριστεί, τις περισσότερες φορές, με βάση τον σχεδιασμό του, τις βασικές αρχές του και τη δομή του.

Το μέγεθος της διαφοράς στη φορολογία των εγχωρίων και των εισαγομένων προϊόντων σε μια συγκεκριμένη περίπτωση μπορεί να αποτελεί κρίσιμο στοιχείο που αποδεικνύει ότι το μέτρο εφαρμόζεται για προστατευτικούς σκοπούς¹²³. Όταν είναι πολύ μεγάλο αυτό το μέγεθος, όταν είναι υπερβολικό, τότε είναι στην πραγματικότητα απαγορευτικό για τα εισαγόμενα αγαθά¹²⁴.

Πολύ συχνά πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες. Κατά τη διενέργεια αυτού του τύπου εξέτασης, πρέπει να εξετάζονται διεξοδικά όλα τα σχετικά γεγονότα και περιστάσεις σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση. Στην υποθ. *Corée – Boissons alcooliques* αποσαφηνίστηκε ότι η εφαρμογή διαφορετικής φορολογίας για προστατευτικούς σκοπούς θα μπορούσε να καθοριστεί μόνο κατά περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα σχετικά γεγονότα¹²⁵. Αν και κρίθηκε ότι το μέγεθος της διαφοράς στη φορολογία ήταν επαρκές για να υποστηρίξει μια διαπίστωση ότι το αμφισβητούμενο μέτρο εφαρμόζεται κατά τρόπο που προστατεύει την εγχώρια παραγωγή, εξετάστηκε επίσης η δομή και ο σχεδιασμός του και διαπιστώθηκε ότι αυτό λειτουργεί με τέτοιο τρόπο ώστε οι χαμηλότεροι φόροι να καλύπτουν σχεδόν αποκλειστικά την εγχώρια παραγωγή, ενώ οι υψηλότεροι να καλύπτουν σχεδόν αποκλειστικά τα εισαγόμενα προϊόντα¹²⁶.

Στην υποθ. *Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles*, η ανάλυση της δομής και του σχεδιασμού του εθνικού μέτρου οδήγησε στο συμπέρασμα ότι, εκ των πραγμάτων, η εφαρμογή του μέτρου είχε ως αποτέλεσμα όλα τα εγχώρια αλκοολούχα ποτά να επωφεληθούν από τον χαμηλότερο ενιαίο φορολογικό συντελεστή, ενώ η

---

¹²⁰ Βλ. Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Japon – Boissons Alcooliques*, ό.π., σ. 31-32.

¹²¹ *Idem*, σελ. 33.

¹²² Βλ. Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Japon – Boissons Alcooliques*, ό.π., σ. 33, Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Corée – Boissons alcooliques*, παρ. 149.

¹²³ Βλ. Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Japon – Boissons Alcooliques*, ό.π., σελ. 33.

¹²⁴ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Canada – Périodiques*, ό.π., σ. 33.

¹²⁵ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου, ό.π., παρ. 137.

¹²⁶ *Idem*, παρ. 151.

συντριπτική πλειοψηφία των εισαγόμενων οινοπνευματωδών ποτών υπόκεινται σε υψηλότερους φόρους¹²⁷.

Ανέκυψε το ερώτημα αν η διαπίστωση ότι ένα μέτρο προστατεύει την εγχώρια παραγωγή πρέπει οπωσδήποτε να υποστηρίζεται από στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η διαφορά στη φορολογία έχει αναγνωρίσιμη επίδραση στο εμπόριο. Το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο αποσαφήνισε ότι το άρθρο III δεν αφορά τους όγκους συναλλαγών με αποτέλεσμα να μην εναπόκειται σε ένα καταγγέλλον μέρος να αποδείξει ότι τα φορολογικά μέτρα είναι ικανά να έχουν οποιαδήποτε επίδραση στο εμπόριο¹²⁸. Η διαπίστωση ότι ένα φορολογικό μέτρο προστατεύει την εγχώρια παραγωγή δεν εξαρτάται από την απόδειξη αναγνωρίσιμου αποτελέσματος στο εμπόριο. Επομένως, το ερώτημα εάν οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης έχουν αρνητικό αντίκτυπο στο εμπόριο εισαγόμενων οινοπνευματωδών ποτών δεν είναι καθοριστικό για το αν το μέτρο προστατεύει την εγχώρια παραγωγή¹²⁹.

Σε κάθε περίπτωση, ο σχεδιασμός, οι βασικές αρχές και η δομή του μέτρου, συμπεριλαμβανομένου του μεγέθους της διαφοράς της φορολογίας μεταξύ εισαγόμενων και εγχώριων προϊόντων, είναι ενδεικτικά της προστατευτικής φύσης του.

3.2.4. Η υποχρέωση ίσης μεταχείρισης στο πεδίο των εσωτερικών κανονιστικών ρυθμίσεων (άρθρο III παρ. 4)

Η θεμελιώδης για το εμπόριο ΡΕΜ του άρθρου III δεν εφαρμόζεται μόνο στο πεδίο της εσωτερικής φορολογίας των προϊόντων. Το πεδίο εφαρμογής της επεκτείνεται και στις εσωτερικές κανονιστικές ρυθμίσεις που θεσπίζουν οι αρχές του κράτους εισαγωγής και είναι πιθανό να επηρεάσουν την εμπορία των αγαθών.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου III παρ. 4¹³⁰, *τα προϊόντα από το έδαφος οποιουδήποτε μέλους που εισάγονται στο έδαφος οποιουδήποτε άλλου μέλους δεν υπόκεινται σε λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση από τη μεταχείριση που παρέχεται σε όμοια προϊόντα εθνικής προέλευσης σε σχέση με νόμους, κανονισμούς ή διατυπώσεις που επηρεάζουν την πώληση, την προσφορά προς πώληση, την αγορά, τη μεταφορά, τη διανομή και ή χρήση αυτών των προϊόντων στην εσωτερική αγορά.* Από τις εσωτερικές αυτές ρυθμίσεις δεν πρέπει να απορρέει δυσμενέστερη μεταχείριση των εισαγόμενων αγαθών σε σχέση με τα όμοια εγχώρια όσον αφορά την εμπορία τους στην αγορά του κράτους εισαγωγής.

¹²⁷ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles, ό.π., παρ. 255. Σύμφωνα με την Έκθεση της Ειδικής Ομάδας στην ίδια υπόθεση, η βαρύτερη φορολογική μεταχείριση που εφαρμόζεται στα εισαγόμενα οινοπνευματώδη ποτά θα μπορούσε να ποσοτικοποιηθεί ως φορολογία δέκα έως 40 φορές υψηλότερη από αυτήν που ισχύει για όλα τα εγχώρια αλκοολούχα ποτά, γεγονός που καθιστά τη διαφορά στη φορολογία σημαντική σε ονομαστικούς όρους, βλ. παρ. 7.183.

¹²⁸ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Corée – Boissons alcooliques, ό.π., παρ. 153.

¹²⁹ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Philippines – Taxes sur les spiritueux distilles, ό.π., παρ. 256

¹³⁰ Βλ. Γουργουρίνη / Μπρεδήμα, ό.π., σ. 52.

Από τη διατύπωση της εν λόγω διάταξης προκύπτει ότι, για να διαπιστωθεί ότι ένα μέτρο είναι ασυμβίβαστο με αυτή, πρέπει να αποδειχθεί ότι πληρούνται τα εξής τρία στοιχεία

- (α) τα εισαγόμενα και τα εγχώρια προϊόντα πρέπει να είναι "όμοια προϊόντα",
- (β) το επίμαχο μέτρο πρέπει να είναι νόμος, κανονισμός ή διατύπωση που επηρεάζει την πώληση, προσφορά προς πώληση, αγορά, μεταφορά, διανομή και χρήση στην εσωτερική αγορά των εν λόγω προϊόντων,
- και (γ) η μεταχείριση που χορηγείται στα εισαγόμενα προϊόντα είναι "λιγότερο ευνοϊκή" από αυτήν που παρέχεται στα ομοειδή εγχώρια προϊόντα.

3.2.4.1. Η έννοια των όμοιων προϊόντων στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου III παρ. 4

Εισαγωγικά πρέπει να διευκρινιστεί ότι η ερμηνεία αυτής της φράσης "όμοια προϊόντα" του άρθρου III παρ. 4¹³¹ δεν είναι απαραίτητως από όλες τις απόψεις ίδια με την ερμηνεία της αντίστοιχης έννοιας του άρθρου III παρ. 2 που αναλύθηκε πιο πάνω¹³². Όπως έχουμε επισημάνει, η σημασία της έννοιας "όμοια προϊόντα" στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου III παρ. 2 πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Η σημασία του όρου "όμοια" του άρθρου III παρ. 4 είναι ευρύτερη από εκείνη του ίδιου όρου που χρησιμοποιείται στην πρώτη πρόταση του άρθρου III παρ. 2¹³³.

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι και η διάταξη του άρθρου III παρ. 4 εκφράζει κατά τρόπο συγκεκριμένο τη δεσπόζουσα "γενική αρχή" που ορίζεται στο άρθρο III παρ. 1 της GATT 1994. Με άλλα λόγια, αυτή η "γενική αρχή" συνιστά έναν οδηγό για την κατανόηση και την ερμηνεία των ειδικών υποχρεώσεων που καθορίζονται και στην παρ. 4¹³⁴.

Στην υποθ. *CE – Amiante*, το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο έκρινε ότι ο όρος "όμοια προϊόντα" της εν λόγω παραγράφου πρέπει να ερμηνεύεται έτσι ώστε να αποδίδει την ορθή σημασία της προαναφερθείσας γενικής αρχής¹³⁵. Είναι αναγκαίο να διασφαλίζεται συνέπεια μεταξύ του κεντρικού στόχου του άρθρου III, όπως εκφράζεται στη γενική αρχή που διατυπώνεται στο άρθρο III παρ. 1, και της ερμηνείας του τρόπου με τον οποίο η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται και εξειδικεύεται στη διατύπωση του άρθρου III παρ. 4. Η ερμηνεία αυτή πρέπει επομένως να αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι, στο πλαίσιο της επιδίωξης να διασφαλιστούν ίσοι όροι ανταγωνισμού, η γενική αρχή που ορίζεται στο άρθρο III, αποσκοπεί στο να αποτρέψει τα μέλη από την εφαρμογή εσωτερικών φόρων και

¹³¹ Regan D., Regulatory Purpose and "Like Products" in Article III:4 of the GATT (With Additional Remarks on Article III:2), *Journal of World Trade* 36 (2002), σ. 433-478.

¹³² Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Communautés européennes — Mesures affectant l'amiante et les produits en contenant*, WT/DS135/AB/R, 12 Μαρτίου 2001, παρ. 89 επ.,

<https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/135ABR.pdf&Open=True>.

¹³³ *Idem*, παρ. 99.

¹³⁴ Βλ. σχετ. Herdegen M., *ό.π.*, σ. 258-259.

¹³⁵ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Communautés européennes — Mesures affectant l'amiante et les produits en contenant*, *ό.π.*, παρ. 98.

κανονισμών κατά τρόπο που στρεβλώνει την ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των εξεταζόμενων εθνικών προϊόντων και των εισαγόμενων προϊόντων, έτσι ώστε να προστατεύεται η εγχώρια παραγωγή¹³⁶.

Δεδομένου ότι τα προϊόντα μεταξύ των οποίων υπάρχει ανταγωνιστική σχέση στην αγορά θα μπορούσαν να επηρεαστούν από "λιγότερο ευνοϊκή" μεταχείριση για τα εισαγόμενα σε σχέση με τα εγχώρια προϊόντα, ο όρος "όμοιο" θα πρέπει να ερμηνευθεί ότι ισχύει για προϊόντα, μεταξύ των οποίων υπάρχει μια τέτοια ανταγωνιστική σχέση¹³⁷. Ως εκ τούτου, η οριοθέτηση της έννοιας της «ομοιότητας» κατά το άρθρο III παρ. 4, ισοδυναμεί ουσιαστικά με τον καθορισμό της φύσης και της έκτασης της ανταγωνιστικής σχέσης στην αγορά μεταξύ των προϊόντων. Είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη στοιχεία που υποδεικνύουν εάν και σε ποιο βαθμό υπάρχει- ή θα μπορούσε να υπάρχει- αυτή η ανταγωνιστική σχέση.

Ανακύπτει το ερώτημα ποια είναι η προσέγγιση που πρέπει να ακολουθηθεί κατά την εξέταση μιας συγκεκριμένης υπόθεσης προκειμένου να καθοριστεί αν τα προϊόντα είναι όμοια κατά την έννοια του άρθρου III παρ. 4. Όπως και στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου III παρ. 2, δεν υπάρχει μια ενιαία προσέγγιση που να είναι κατάλληλη ώστε να καλύπτει όλες τις περιπτώσεις. Ως εκ τούτου, πρέπει να γίνεται κατά περίπτωση μια αξιολόγηση εμπεριέχουσα ένα στοιχείο προσωπικής κρίσης. Για την ανάλυση της ομοιότητας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη συγκεκριμένα κριτήρια όπως οι ιδιότητες, η φύση και ποιότητα των προϊόντων, οι τελικές χρήσεις των προϊόντων, οι προτιμήσεις και οι συνήθειες των καταναλωτών (αντίληψη και συμπεριφορά των καταναλωτών) και η δασμολογική κατάταξη των προϊόντων¹³⁸. Αυτά τα κριτήρια καλύπτουν τέσσερις κατηγορίες "χαρακτηριστικών" που ενδέχεται να είναι κοινά για τα καλυπτόμενα προϊόντα. Πρόκειται για τις φυσικές ιδιότητες των προϊόντων, τον βαθμό στον οποίο τα προϊόντα ενδέχεται να έχουν την ίδια ή παρόμοια τελική χρήση, το βαθμό στον οποίο οι καταναλωτές αντιλαμβάνονται και βλέπουν τα προϊόντα ως εναλλακτικά μέσα για την ικανοποίηση μιας συγκεκριμένης επιθυμίας ή ανάγκης και τη διεθνή ταξινόμηση προϊόντων για δασμολογικούς σκοπούς¹³⁹.

3.2.4.2. Η ύπαρξη νόμου, κανονισμού ή άλλης διατύπωσης

Το επίμαχο μέτρο του οποίου εξετάζεται η συμβατότητα με τη διάταξη του άρθρου III παρ. 4 είναι αναγκαίο να είναι νόμος, κανονισμός ή διατύπωση που

---

¹³⁶ Idem, παρ. 98.

¹³⁷ Idem, παρ. 99.

¹³⁸ Idem, παρ. 101. Βλ. επίσης ανάλυση της Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *Brésil – Mesures visant l'importation de pneumatiques rechapés*, WT/DS332/R, 12 Ιουνίου 2007, παρ. 7.415, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/332R-00.pdf&Open=True>.

¹³⁹ Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής ότι αυτά τα κριτήρια δεν αποτελούν πάρα εργαλεία για την εξέταση των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων. Δεν είναι ένας κατάλογος κριτηρίων που προβλέπονται από μια συμφωνία ούτε ένας κλειστός, οριστικός κατάλογος που θα καθορίζει το νομικό χαρακτηρισμό των προϊόντων.

επηρεάζει την πώληση, προσφορά προς πώληση, αγορά, μεταφορά, διανομή και χρήση στην εσωτερική αγορά των προϊόντων.

Η απαγόρευση λιανικής πώλησης του εισαγόμενου προϊόντος (λ.χ. βόειου κρέατος) στα ίδια καταστήματα ή στις ίδιες τοποθεσίες (όσον αφορά τα πολυκαταστήματα) με το όμοιο εγχώριο προϊόν, συνιστά μέτρο που προβλέπεται σε νόμους ή κανονισμούς του κράτους εισαγωγής που επηρεάζουν την πώληση κ.λπ. του εισαγόμενου προϊόντος στην αγορά του¹⁴⁰. Στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου III παρ. 4 εμπίπτουν μέτρα που λαμβάνουν οι δημόσιες αρχές των μελών και όχι η αυτόνομη πρακτική-συμπεριφορά των οικονομικών φορέων¹⁴¹. Μια ιδιωτική επιχείρηση, εάν το επιθυμεί, μπορεί να αποφασίσει για εμπορικούς λόγους να διανέμει μόνο εγχώρια ή εισαγόμενα προϊόντα. Ωστόσο, η κανονιστική ρύθμιση των αρχών του κράτους εισαγωγής παραβιάζει το άρθρο III παρ. 4 εάν επιβάλλει στους διανομείς να κάνουν μια τέτοια επιλογή.

Έχει κριθεί ότι η απαγόρευση της εμπορίας εισαγόμενων αγαθών (λ.χ. μεταχειρισμένων ελαστικών), που έχει κωδικοποιηθεί σε νόμο, συνιστά μέτρο που προφανώς επηρεάζει την πώληση των συγκεκριμένων αγαθών στην εγχώρια αγορά, επειδή προβλέπει ρητά ότι απαγορεύεται η πώληση τους¹⁴².

Η αναστολή των διαδικασιών έγκρισης συγκεκριμένων προϊόντων αποτελεί διατύπωση κατά την έννοια του άρθρου III παρ. 4. Σύμφωνα με τη νομολογία ΠΟΕ, ένα μέτρο των δημοσίων αρχών του κράτους εισαγωγής που δεν επιβάλλει καμία νομική υποχρέωση μπορεί να θεωρηθεί ως "διατύπωση" βάσει της εν λόγω διάταξης¹⁴³. Η αναστολή μπορεί επίσης να επηρεάσει την πώληση, την προσφορά προς πώληση, αγορά κ.λπ., επειδή επηρεάζει τις συνθήκες ανταγωνισμού στην αγορά του εν λόγω κράτους.

Ένας Κανονισμός (της ΕΕ) που θέτει απαιτήσεις για τη χρήση ορισμένων ονομασιών στην παρουσίαση αγροτικών προϊόντων και τροφίμων προς πώληση αποτελεί σαφέστατα νόμο ή κανονισμό που επηρεάζει την πώληση ή την προσφορά προς πώληση προϊόντων στην εγχώρια αγορά κατά την έννοια του άρθρου III παρ. 4¹⁴⁴.

---

¹⁴⁰ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *Corée – Diverses mesures affectant la viande de bœuf*, WT/DS161/R WT/DS169/R, 31 Ιουλίου 2000, παρ. 619, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/161R.pdf&Open=True>.

¹⁴¹ *Idem*, παρ. 635.

¹⁴² Βλ. Έκθεση της Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *Brésil – Mesures visant l'importation de pneumatiques rechapés*, ό.π., παρ. 7.418 και 7.419.

¹⁴³ Βλ. Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *Communautés Européennes – Mesures affectant l'approbation et la commercialisation des produits biotechnologiques*, WT/DS291/R WT/DS292/R WT/DS293/R, 29 Σεπτεμβρίου 2006, παρ. 4.294, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/293R-00.pdf&Open=True>.

¹⁴⁴ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *Communautés Européennes – Protection des marques et des indications géographiques pour les produits agricoles et les denrées alimentaires*, WT/DS290/R, 15 Μαρτίου 2005, παρ. 7.263, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/290R.pdf&Open=True>.

3.2.4.3. Η έννοια της λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης σύμφωνα με το άρθρο III παρ. 4

Η διάταξη αυτή επιβάλλει σε ένα μέλος την υποχρέωση να επιφυλάσσει σε ένα εισαγόμενο αγαθό μεταχείριση όχι λιγότερο ευνοϊκή σε σχέση με αυτή που επιφυλάσσει σε ένα όμοιο εγχώριο αγαθό¹⁴⁵. Η νομολογία έχει αποσαφηνίσει ότι ο όρος "μεταχείριση όχι λιγότερο ευνοϊκή" συνεπάγεται την υποχρέωση διασφάλισης πραγματικής, ουσιαστικής ισότητας δυνατοτήτων για τα εισαγόμενα προϊόντα να ανταγωνιστούν τα όμοια εγχώρια προϊόντα¹⁴⁶.

Δεδομένου ότι με την εφαρμογή του άρθρου III παρ. 4 επιδιώκεται να διασφαλιστεί η ουσιαστική-πραγματική ισότητα ανταγωνιστικών δυνατοτήτων των εισαγομένων προϊόντων, ο προσδιορισμός του κατά πόσον αυτά αντιμετωπίζονται λιγότερο ευνοϊκά σε σχέση με τα όμοια εγχώρια, προϋποθέτει να αξιολογηθούν, να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις του εξεταζόμενου επίμαχου εθνικού μέτρου στην ισότητα των όρων ανταγωνισμού μεταξύ εισαγόμενων και όμοιων εγχώριων προϊόντων¹⁴⁷. Σε περίπτωση κατά την οποία το αποτέλεσμα αυτής της αξιολόγησης είναι ότι το μέτρο έχει δυσμενή επίπτωση επί των όρων ανταγωνισμού των εισαγόμενων προϊόντων, αυτή η επίπτωση θα ισοδυναμεί με την παροχή λιγότερο ευνοϊκής" μεταχείρισης κατά την έννοια του άρθρου III παρ. 4¹⁴⁸.

Είναι σημαντικό να αποσαφηνιστεί ότι τα μέλη του ΠΟΕ έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν διαφορετικά ρυθμιστικά καθεστώτα για εισαγόμενα και εγχώρια προϊόντα, υπό την προϋπόθεση ότι η μεταχείριση στην οποία υπόκεινται τα εισαγόμενα προϊόντα δεν είναι λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν που παρέχεται στα όμοια εγχώρια προϊόντα¹⁴⁹. Επομένως, το άρθρο III παρ. 4 δεν απαιτεί πανομοιότυπη μεταχείριση των εισαγόμενων και εγχώριων όμοιων προϊόντων, αλλά μάλλον ίσους όρους ανταγωνισμού μεταξύ όμοιων προϊόντων¹⁵⁰. Από την άποψη αυτή, ούτε η τυπικά ταυτόσημη ούτε η τυπικά διαφορετική μεταχείριση των εισαγόμενων και όμοιων εγχώριων προϊόντων δεν εγγυάται απαραίτητα ίσες ανταγωνιστικές ευκαιρίες

---

¹⁴⁵ Βλ. σχετ. Herdegen M., ό.π., σ. 261. Alcover M., Garces A. M., The Interpretation of 'Treatment No Less Favourable' Under Article III:4 of the GATT 1994 and Article 2.1 of the TBT Agreement: A Comparative Analysis, *Global Trade and Customs Journal*, 11 (2016), σ. 360-368.

¹⁴⁶ Εκθέσεις Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Communautes Europeennes – Mesures prohibant l'importation et la commercialization de produits derives du phoque*, WT/DS400/AB/R WT/DS401/AB/R, 22 Μαΐου 2014, παρ. 5.101, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=r:/WT/DS/400ABR.pdf&Open=True>, στην υποθ. *Etats-Unis – Mesures affectant la production et la vente des cigarettes aux clous de girofle*, WT/DS406/AB/R, 4 Απριλίου 2012, παρ. 176, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/406ABR.pdf&Open=True>.

¹⁴⁷ Βλ. Εκθέσεις Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στις υποθ. *Communautes Europeennes – Mesures prohibant l'importation et la commercialization de produits derives du phoque*, ό.π., παρ. 5.101, *États-Unis – Cigarettes aux clous de girofle*, ό.π., παρ. 177 και 179, *Corée – Diverses mesures affectant la viande de bœuf*, παρ. 137; *Thaïlande – Cigarettes (Philippines)*, παρ. 129.

¹⁴⁸ Εκθέσεις Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στις υποθ. *Communautes Europeennes – Mesures prohibant l'importation et la commercialization de produits derives du phoque*, ό.π., παρ. 5.101, *États-Unis – Cigarettes aux clous de girofle*, παρ. 179; *Thaïlande – Cigarettes (Philippines)*, παρ. 128; *Corée – Diverses mesures affectant la viande de bœuf*, παρ. 137.

¹⁴⁹ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου, *Corée – Diverses mesures affectant la viande de bœuf*, παρ. 135.

¹⁵⁰ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στις υποθ. *Communautes Europeennes – Mesures prohibant l'importation et la commercialization de produits derives du phoque*, ό.π., παρ. 5.108.

για τις δύο κατηγορίες αγαθών. Επομένως, μια τυπική διαφορά μεταχείρισης μεταξύ τους δεν είναι ούτε απαραίτητη ούτε επαρκής για να διαπιστωθεί ότι τα εισαγόμενα προϊόντα υπόκεινται σε λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση από αυτήν που παρέχεται στα όμοια εγχώρια προϊόντα και συνεπώς για να στοιχειοθετηθεί παραβίαση του άρθρου III: 4¹⁵¹.

Αντιθέτως, το κατά πόσον τα εισαγόμενα προϊόντα υπόκεινται ή όχι σε «λιγότερο ευνοϊκή» μεταχείριση από ό, τι τα εγχώρια προϊόντα θα πρέπει να εκτιμάται εξετάζοντας εάν ένα μέτρο τροποποιεί τους όρους ανταγωνισμού σε βάρος των εισαγόμενων προϊόντων στην εν λόγω αγορά¹⁵². Προϋπόθεση για να διαπιστωθεί ότι ένα μέτρο τροποποιεί τους όρους αυτούς, είναι η ύπαρξη πραγματικής σχέσης μεταξύ του εν λόγω μέτρου και των δυσμενών επιπτώσεων του στις ανταγωνιστικές δυνατότητες των προϊόντων¹⁵³. Με άλλα λόγια, είναι αναγκαίο αυτές οι δυσμενείς επιπτώσεις να οφείλονται, να αποδίδονται ευθέως στο συγκεκριμένο επίμαχο εθνικό μέτρο του κράτους εισαγωγής. Συναφώς πρέπει να εξετάζεται σε κάθε περίπτωση αν είναι το εν λόγω μέτρο που επηρεάζει τους όρους υπό τους οποίους όμοια προϊόντα, εγχώρια και εισαγόμενα, ανταγωνίζονται στην αγορά της επικράτειας ενός μέλους.

Η νομολογία έχει αποσαφηνίσει ότι υφίσταται παραβίαση του άρθρου III παρ. 4 σε περιπτώσεις όπου οι κανονιστικές διακρίσεις που καθορίζονται στις διαδικασίες επιβολής¹⁵⁴, τα δίκτυα διανομής¹⁵⁵, τις νομικές διατυπώσεις σχετικά με το περιεχόμενο¹⁵⁶ και την απονομή¹⁵⁷ των πιστοποιητικών εισαγωγής έχουν ως συνέπεια την τροποποίηση των όρων ανταγωνισμού στην αγορά του μέλους που θέσπισε τις ως άνω εσωτερικές ρυθμίσεις, σε βάρος των εισαγόμενων προϊόντων σε σύγκριση με τα όμοια εγχώρια προϊόντα.

Στην υποθ. *CE – Amiante*, το Δευτεροβάθμιο Δικαιοδοτικό Όργανο επισήμανε ότι περίπτωση λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης των εισαγόμενων σε σχέση με τα εγχώρια προϊόντα συντρέχει όταν οι κανονιστικές διακρίσεις που θεσπίζουν οι αρχές του κράτους εισαγωγής θέτουν σε μειονεκτική θέση την ομάδα των εισαγόμενων

---

¹⁵¹ Βλ. Εκθέσεις Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στις υποθ. *États-Unis – Cigarettes aux clous de girofle*, ό.π., παρ. 177, *Corée – Diverses mesures affectant la viande de bœuf*, WT/DS161/AB/R WT/DS169/AB/R, 11 Δεκεμβρίου 2000, παρ. 137, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/169ABR.pdf&Open=True>; *Thaïlande – Cigarettes (Philippines)*, παρ. 128, *CE – Amiante*, ό.π., παρ. 100.

¹⁵² Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου, *Corée – Diverses mesures affectant la viande de bœuf*, παρ. 137.

¹⁵³ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. *Etats-Unis – Certaines prescriptions en matière d'étiquetage indiquant le pays d'origine (EPO)*, WT/DS384/AB/R, WT/DS386/AB/R, 29 Ιουνίου 2012, παρ. 270, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/386ABR.pdf&Open=True>.

¹⁵⁴ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *États-Unis – Article 337 de la Loi douanière, L/6439 - 36S/386*, 7 Νοεμβρίου 1989, παρ. 5.20, https://www.wto.org/french/tratop_f/dispu_f/87tar337.pdf.

¹⁵⁵ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *Canada – Régies provinciales des alcools (États-Unis)*, DS17/R - 39S/27, παρ. 5.12 - 5.16, https://jsumundi.com/fr/document/decision/en-canada-import-distribution-and-sale-of-certain-alcoholic-drinks-by-provincial-marketing-agencies-panel-report-wednesday-16th-october-1991#decision_13115.

¹⁵⁶ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *Etats-Unis - Normes concernant l'essence nouvelle et ancienne formules*, WT/DS2/R, 29 Ιανουαρίου 1996, παρ. 6.10, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/2R.pdf&Open=True>.

¹⁵⁷ Έκθεση Ειδικής Ομάδας στην υποθ. *CE – Bananes III*, παρ. 7.179 και 7.180.

προϊόντων έναντι της ομάδας όμοιων εγχώριων προϊόντων¹⁵⁸. Υπογράμμισε στο σκεπτικό του ότι η ρήτρα σχετικά με τη λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση που ορίζεται στο άρθρο III παρ. 4, εκφράζει τη γενική αρχή, που ορίζεται στο άρθρο III παρ. 1, σύμφωνα με την οποία οι εσωτερικοί κανονισμοί δεν πρέπει να εφαρμόζονται με τρόπο τέτοιο ώστε να προστατεύεται η εγχώρια παραγωγή¹⁵⁹. Η παροχή λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης στα εισαγόμενα αγαθά, αντίστροφα ισοδυναμεί αυτομάτως με παροχή προστασίας στα όμοια εγχώρια. Διευκρίνισε ότι ένα μέλος μπορεί να θεσπίσει εσωτερικές ρυθμίσεις που εισάγουν διάκριση μεταξύ προϊόντων για τα οποία έχει διαπιστωθεί ότι είναι "όμοια", χωρίς να παραχωρεί, προς το σκοπό αυτό, στα όμοια εισαγόμενα προϊόντα λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση από αυτήν που χορηγείται στα όμοια εγχώρια¹⁶⁰.

Δυνάμει του άρθρου III παρ. 4, μια όχι λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση πρέπει να παρέχεται όχι μόνο όσον αφορά τους νόμους, τους κανονισμούς ή τις απαιτήσεις που ρυθμίζουν άμεσα παρόμοια προϊόντα, αλλά και σε σχέση με τα μέτρα που επηρεάζουν την πώληση, την προσφορά προς πώληση, αγορά, τη μεταφορά, τη διανομή και χρήση αυτών των προϊόντων στην εσωτερική αγορά. Ως εκ τούτου, οι επιπτώσεις σε όσους πωλούν, αγοράζουν, μεταφέρουν, διανέμουν ή χρησιμοποιούν τα προϊόντα δεν εξαιρούνται του ελέγχου βάσει του άρθρου III παρ. 4¹⁶¹.

---

¹⁵⁸ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Δικαιοδοτικού Οργάνου στην υποθ. Communautés européennes — Mesures affectant l'amiante et les produits en contenant., ό.π., παρ. 100.

¹⁵⁹ Idem, παρ. 100.

¹⁶⁰ Idem, παρ. 100.

¹⁶¹ Έκθεση Δευτεροβαθμίου Οργάνου στην υποθ. Chine — Mesures affectant les droits de commercialisation et les services de distribution pour certaines publications et certains produits de divertissement audiovisuels, WT/DS363/AB/R, 21 Δεκεμβρίου 2009, παρ. 305, <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=R:/WT/DS/363ABR.pdf&Open=True>.